

KS. STANISŁAW TYLUS SAC

TRYNITARZE ŁUCCY W ŚWIETLE WIZYTY GENERALNEJ 1799 R.

Ordo Sanctissimae Trinitatis de Redemptione Captivorum (Zakon Przenajświętszej Trójcy od Wykupu Niewolników), zwany popularnie trynitarzami, został założony przez św. Jana de Mathy († 17 XII 1213) i św. Feliksa de Valois († 4 XI 1212). Celem zakonu było wykupywanie ku czci Trójcy Przenajświętszej jeńców chrześcijańskich i niewolników z niewoli muzułmańskiej, który to został ukazany św. Janowi podczas wizji Anioła, jaka dokonała się 29 I 1194 r., w czasie jego prymicji kapłańskich. Na skutek tej wizji udał się w miejsce odosobnione, gdzie spotkał Feliksa de Valois, współzałożyciela zakonu. Papież Innocenty III, niegdyś uczeń Jana de Mathy w Paryżu, zatwierdził regułę zakonu założonego w Cerfroid na północy Francji w 1198 r., bullą *Operante divinae dispositionis* z 17 XII 1198 r.

Trynitarze zakładali również domy miłosierdzia dla wykupionych, uczestniczyli w wyprawach krzyżowych pielęgnując chorych, prowadzili opiekę religijną nad kupcami chrześcijańskimi, a w późniejszym czasie tworzyli kolegia. Zakon rozszerzał się w całej zachodniej Europie, północnej Afryce, Azji i w Ameryce (od XVI w.). W łonie zakonu istnieli z czasem tzw. trynitarze bosci, jak również trynitarze reformowani, trzymający się pierwotnej reguły zakonnej. Wśród tych należy wymienić św. Michała de Sanctis († 10 IV 1625), przełożonego klasztoru w Valladolid, zwanego *ekstatycznym*, od posiadane go przez niego daru bilokacji oraz św. Szymona de Roxas¹ († 28 IX 1624), wybitnego kaznodzieję i kapelana nadwornego króla Filipa III, obdarzonego darem cudów, prorocstw i bilokacji, których obu wspomina prezentowana *Wizyta*. Istniejący do dziś zakonnicy noszą białą szatę z krzyżem czerwoniobieskim, bowiem tak ubrany był Anioł, który ukazał się św. Janowi. Zakon miał szczególną cześć dla Jezusa Nazareńskiego², którego ołtarze z posągami i ob-

¹ Kanonizacja Szymona Roxas (Rojas) nastąpiła dopiero 3 VII 1988 (beatyfikacja w 1766 r.) a Michała de Sanctis w 1862 r., stąd w tekście niniejszej *Wizyty* obaj mają tytuł błogosławionego.

² Na temat historii statuy Pana Jezusa Nazareńskiego i kultu zob. E. H e l l e n i u s z [Eustachy Iwanowski], *Krótką wiadomość o redempcjach czyli o wyswobodzeniu niewolników przez*

razami mieściły się w każdym trynitarским kościele. Szczególną czcią w Polsce zasłynęły statuy z Wilna (kościół św. Piotra i Pawła na Antokolu), ze Lwowa (obecnie Krzeszów)³ i z Brahiłowa. Trynitarze krzewili również bractwo św. Jana Nepomucena, które zwracało uwagę na poszanowanie sławy bliźniego. Godłem zakonu jest biały jeleń z błękitnoczerwonym krzyżem między rogami.

Do Polski trynitarze zreformowani zostali sprowadzeni z Hiszpanii w 1685 r. z inicjatywy ówczesnego posła królewskiego w Rzymie Jana Kazimierza Denhoffa⁴. Przybyło wówczas 43 Hiszpanów, zatrzymując się początkowo w Warszawie u teatynów⁵. Zakon osiedlił się we Lwowie (1686). Konwenty trynitarzy powstały w Stanisławowie, Beresteczku, Lwowie, Wilnie, Trynopolu (woj. wileńskie), Orszy, Łucku, Tomaszowie Lubelskim, Krotoszynie, Teofilpolu, Brahiłowie (te dwa ostatnie w woj. wołyńskim). Wśród rezydencji trynitarzy należy wymienić Warszawę-Solec, Kraków-Kazimierz, Kamieniec Podolski, Brześć Litewski, Bursztyn (woj. ruskie), Mołodeczno, Witebsk, Mielec, Krzemieniec (do 1791 r.), Szumbar, Lublin. Do rezydencji misyjnych zaliczano Rzyszczów (woj. kijowski), Krzywicze (woj. wileńskie) i Horochów (woj. wołyńskie). Nowicjat trynitarzy był w Trynopolu, studia filozoficzne w Łucku, Stanisławowie i w Wilnie, a teologiczne we Lwowie, gdzie istniała też siedziba prowincjała. Dnia 13 września 1726 r. na kapitule w Madrycie utworzono polską prowincję pw. św. Joachima, ojca NMP, którą zatwierdził papież Benedykt XIII dnia 4 sierpnia 1727 r. Pierwszym prowincjałem został Antoni Wielhorski⁶, wspominany również przy tej *Wizycie*.

Przy pierwszym rozbiorze Polski prowincja liczyła 25 klasztorów, 192 kapłanów, 50 kleryków i 58 laików, w sumie 300 zakonników⁷. Kasata józefińska

---

trynitarzy polskich, w: tenże, *Kilka rysów i pamiątek*, Poznań 1860, s. 180; H. Kramarz, *Losy figury Jezusa Nazareńskiego z kościoła Wszystkich Świętych we Lwowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, (dalej cyt. ABMK), 64 (1995) s. 635.

³ Na temat historii statuy ze Lwowa, zob. Kramarz, dz. cyt., s. 623-637.

⁴ Ur. 1649, opat cystersów w Mogile 1666, kan. warsz. i dziekan płocki, rezydent polski na dworze papieskim w Rzymie 1675, kard. 1686, bp Ceseny 1688, † 20 VI 1697 r. w Rzymie, pochowany u trynitarzy, S. Olczak, *Denhoff Jan Kazimierz kard.*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 3, Lublin 1979, kol. 1168.

⁵ Dlatego na pamiątkę gościnnego przyjęcia, kościoły trynitarские w Polsce często miały ołtarze św. Kajetana z Thieny († VII VIII 1547), założyciela teatynów.

⁶ Antoni od św. Jan Chrzyciela Wielhorski, ur. Horochów 1673, kasztelan woj. wołyński, początkowo komisarz generalny trynitarzy w Polsce i minister (przełożony, łac. *minister* – służa) lwowski, następnie prowincjał trynitarzy polskich 1727-1728, † jako definitor generalny 28 II 1729, pogrzebany we Lwowie, J. M. G., *Trynitarze w Polsce*, w: *Podręczna encyklopedia kościelna*, pod red. Z. Chełmickiego (dalej cyt. PEK), Warszawa 1914, t. 39-40, s. 279.

⁷ *Tabele źródłowe nr 1-69. Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, opr. L. Bieńkowski przy współudziale E. Janickiej-Olczakowej i L. Müllerowej, w: *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, red. L. Bieńkowski, J. Kłoczowski, Z. Sułowski, Lublin 1972, tab. 66: *Trynitarze*, tamże mapa 34.

z 17 marca 1783 r. zlikwidowała wszystkie jej klasztory w zaborze austriackim. W zaborze rosyjskim kasata z 1832 r. zniósła wszystkie klasztory trynitarzy, za wyjątkiem Łucka, Wilna (na Antokolu – zniesiony w 1864 r.; kościół zamieniony na cerkiew prawosławną) i Kamieńca Podolskiego (zniesiony 1842). Warszawski klasztor został zlikwidowany w 1864 r. Klasztor w Krotoszynie, jedyny w zaborze pruskim, zlikwidowano w 1816 r.

Trynitarze polscy, zgodnie z celem ich założyciela, również zajmowali się wykupem jeńców z niewoli turecko-tatarskiej, organizując wyprawy, nazywane przez nich redempcjami. W latach 1688-1783 zorganizowali 18 redempcji, uwalniając 517 osób⁸. W latach 1753-1759 Polak Stanisław Oborski został wybrany generałem zakonu, a trzech inni Polacy byli przełożonymi nad wszystkimi klasztorami poza Hiszpanią (w latach 1783-1813)⁹.

Klasztor w Łucku, na przedmieściu Chmielnik, fundował w 1717 r. Paweł Majkowski¹⁰, skarbnik braclawski, uczestnik wyprawy Jana Sobieskiego na Wiedeń, człowiek bezżenny, uposażając 5 wsiami: Jarowicą, Wyszkowem, Boruchowem, Siekierzycami i Wólką Siekierzycą¹¹. Majkowski zapisał im również 60 tys. zł pol. na budowę kościoła i klasztoru. Klasztor wzbogacony różnymi zapisami przetrwał do 1850 r., kiedy to został skasowany; już w 1842 r. rząd carski zabrał klasztorowi wszelkie posiadłości. W momencie kasaty do klasztoru należało 13 ojców i 1 brat, z tego 10 księży pracowało na parafiach poza klasztor. Po kasacie w klasztorze pozostał najmłodszy z księży o. Mieczysław od św. Antoniego Szejner, kaznodzieja i kapelan szlacheckiej szkoły powiatowej¹².

Unicki metropolita kijowski Leon Kiszka¹³, podarował im na piśmie małą, murowaną i opuszczoną cerkiew Św. Michała Archanioła na przedmieściu,

⁸ Helleniusz, dz. cyt., s. 171.

⁹ M. B., *Trynitarze*, PEK, s. 275-278; J. M. G., dz. cyt., s. 278-286; K. Radoński, *Święci i błogosławieni Kościoła katolickiego. Encyklopedia hagiograficzna*, Warszawa 1947, passim; Ł. J., *Trynitarze w Polsce*, w: *Encyklopedia kościelna Nowodworskiego*, t. 29, Warszawa 1907, s. 221.

¹⁰ Zm. 15 VI 1739 r. w wieku prawie 80 lat i został pochowany w kościele trynitarzy łuckich.

¹¹ Według prezentowanego niżej aneksu *Wizyty*, w 1799 r. w Jarowicy mieszkało 79 osób, w Wyszkanie 251, Boruchowie 216, Siekierzycach i Wólce Siekierzycy 112 osób.

¹² Ur. 1810 we wsi Wojnicy, par. Łysin, w dekanacie i pow. Dubno, wyświęcony 1834, wik. katedry łuckiej 1841, nauczyciel religii w szkole powiatowej łuckiej 1845, kaznodzieja u trynitarzy 1846, wicekustosz katedry 1862, wicedziekan katedry łuckiej 1867-1872, znowu wik. katedry łuckiej 1873-1897, † w Łucku 1 IX 1897 jako mansjonarz katedralny. Pod koniec życia zaniewiedział, prawdop. nie odprawiał już mszy, ale spowiadał, J. M. Giżycki [Wołyniak], *Zniesione klasztory rzymsko-katolickie przez rząd rosyjski w wieku XIX-tym w diecezji łuckiej, żytomierskiej i kamienieckiej (gub. wołyńskiej, kijowskiej i podolskiej)*, „Nova Polonia Sacra”, 1 (1928) s. 139; Archiwum Diecezji Łuckiej (dalej cyt. ADŁ), Łuck; *Duchowieństwo zakonne w diec. łucko-żytomierskiej w r. 1851*; *Duchowieństwo zakonne w diec. łucko-żytomierskiej w r. 1864*; *Łucko-kopertowie*.

¹³ Kiszka Łukasz (Ur. 1663 Kowel, † 8/19 XI 1728 r. w Kupiczowie k. Włodzimierza), bazy-

nad rzeką Głuszec. Cerkiew była fundowana przez mieszczanina łuckiego Jewtychę, którego zabili Kozacy i dlatego z braku fundatora nie została ukończona. W momencie przejmowania ściany świątyni były pęknięte w trzech miejscach. Kiedy nastąpiły trudności z przekazaniem gruntów i placów, niegdyś należących do cerkwi, metropolita ten wyznaczył 14 października 1717 r. komisarzy w osobach o. Ambrożego Ulińskiego, archimandryty żydyczynskiego (woj. wołyńskie) i o. Dionizego Szczukowskiego, archimandryty mieleckiego (woj. wołyńskie), którzy łącznie z miejscowym unickim biskupem łucko-ostrogskim Józefem Wyhowskim¹⁴, rozstrzygnęli je na korzyść trynitarzy 23 listopada 1717 r. Akt komisarzy i dekret spisany w Łucku 2 maja 1718 r. przez bpa Wyhowskiego i o. Antoniego Wielhorskiego, komisarza generalnego trynitarzy polskich zaaprobował abp Kiszka 18 maja 1718 r. Po otrzymaniu zgody na fundowanie klasztoru od łacińskiego biskupa łuckiego¹⁵, łacińskiej kapituły łuckiej, dominikanów, jezuitów i bonifratrów łuckich, trynitarze przejęli cerkiew 15 VI 1718 r. Od razu przystąpiono do restauracji i powiększenia ilości ołtarzy w świątyni, do której wprowadzono Najświętszy Sakrament 25 maja 1719 r.

Według *Wizyty*, do klasztoru należał plac leżący na przedmieściu, naprzeciw klasztoru, zakupiony i oddany klasztorowi 6 VIII 1717 r. przez ks. Jakuba Kniehinińskiego, kanonika katedralnego łuckiego¹⁶. Na placu stały cztery domy zamieszkałe przez Żydów. Natomiast zaś, według Giżyckiego klasztor posiadał na własność trzy place w Łucku, pochodzące z nadania królewskiego w 1757 r. Na jednym stał kościół z klasztorem, drugi był naprzeciw kościoła nad rzeką Styrem z trzema domami, a trzeci nad rzeką Głuszcem, z jednym domem¹⁷.

---

lianin 1683 (stąd imię zakonne Leon), archimandryta supraski 1708, unicki biskup włodzimierski i brzeski 1711, unicki metropolita kijowski 1714, autor pism z historii Kościoła unickiego, tłumacz, A. Codello, *Kiszka Łukasz*, w: *Polski słownik biograficzny* (dalej cyt. PSB), 12 (1966/1967) s. 511; E. O z o r o w s k i, *Kiszka Leon Łukasz*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, pod red. H. E. Wyczawskiego, t. 2, Warszawa 1982, s. 278.

¹⁴ Zm. 7 I 1730 w Rożyszczach, unicki biskup łucki 1716, K. D o l a, *Katalog arcybiskupów i biskupów rezydencjonalnych eparchii polskich obrządku grecko-unickiego od unii brzeskiej (1596) do roku 1945*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego, t. 2, cz. 2, Poznań-Warszawa 1979, s. 307, K. N i e s i e c k i, *Herbarz polski*, Lipsk 1842, t. 9, s. 455.

¹⁵ Przebendowski Joachim Henryk (Janiszewo, pow. tczewski 1675, † Janów 21 V 1721), biskup łucki 1716 (prekonizacja), M. M a r k i e w i c z, A. S o w a, *Przebendowski Joachim Henryk*, PSB, t. 23, Wrocław 1984, s. 659.

¹⁶ Kniehiniński Jakub (Kniahiniński; Kniechliński), kantor kijowski 1700, kanonik i surogat łucki, prob. kołkowski 1710-1714, zrez. 1714, scholastyk łucki 1721, deputat na trybunał koronny, S. U r u s k i, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 7, Warszawa 1910, s. 38, ADŁ, *Torczyń; Otyka; Kołki-koperta-XX Proboszczowie*.

¹⁷ Giżycki, dz. cyt., s. 136.

W XVIII i XIX w. klasztor otrzymał ofiary i zapisy lokowane na dobrach ziemian wołyńskich: Adama Kątkowskiego, Samuela Oźgi, Aleksandra Woronieckiego, Jana Podhor(od)eckiego, Pawła Linczowskiego, Konstantego i Zofii Olizarów na dobrach Woronczyn¹⁸ śp. Jerzego Grzymały; Antoniny Steckiej na dobrach Grocholskich na Kosmaczowie¹⁹; Katarzyny Czarneckiej na dobrach wsi Kamienica w pow. krzemienieckim; Wojciecha Podhor(od)eckiego; Stanisława i Teofili Piaskowskich; Ludwika Manieckiego; Józefa Karszy, podstolego koronnego²⁰; Czackich na Porycku²¹, Jełowickich na Mychlinie i kluczu sokólskim, Róży Kaszowskiej, Ferdynanda Horaina, Ignacego i Anny Modzelowskich, Jana Uruskiego, Zofii Kosteneckiej, Tomasa Rodkiewicza, w zamian za msze i modlitwy za zmarłych, które w 1799 r. klasztor skrupulatnie odprawiał.

Kamień węgielny pod nowy trzynawowy kościół pw. św. Michała Archanioła i Nawrócenia św. Pawła został położony 30 VI 1720 r. Po ukończeniu budowy, dnia 20 XI 1729 r., ks. Wincenty Sebastian Suchocki, infułat kolegiaty ołyckiej²², wprowadził do kościoła Najświętszy Sakrament. Na frontonie kościoła fundator polecił wyryć napis *De Tuis Donis ac Datis offerimus Tibi Domine*. Kościół konsekrował 13 lipca 1777 r. biskup sufragan łucki Franciszek Komornicki²³. We wnętrzu kościoła były freski malarza trynitarzkiego,

¹⁸ Wieś w pow. Włodzimierz Wołyński, na ptn.-wsch. od Kisielina; niegdyś własność Woronieckich, na pocz. XIX w. Ludwika Kropińskiego, generała-poety, *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego (dalej cyt.: SGKP), t. 13, Warszawa 1893, s. 948.

¹⁹ W okresie międzywojennym wieś w pow. rówieńskim, w par. Kazimirka, *Elenchus ecclesiarum et cleri saecularibus er regularis dioecesis Luceoriensis pro anno Domini 1938*, Luceoriae 1937, s. 63.

²⁰ Syn Antoniego i Katarzyny, cześnik podolski 1774, podstoli podolski 1779, koronny 1791-1794, lat 61, † 13 III 1805 r. w dobrach dziedzicznych Pianie, w par. dorohostajskiej, w wieku lat 61, pogrzeb. 24 III w Torczynie. Jego żona Elżbieta z Darewskich, c. Franciszka i Rozalii, † 1 IX, w wieku 86 lat, pogrzebana 12 IX 1826 r., *Urządnicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, w: *Urządnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku*, t. 10, Kórnik 1992, s. 173, ADŁ, *Torczyn-koperta*.

²¹ Miasto w pow. włodzimierskim w woj. wołyńskim, nad rzeką Ługą, na pld.-wsch. od Włodzimierza, SGKP, t. 8, Warszawa 1887, s. 832.

²² *Utriusque iuris doctor*, archidiakon smoleński, kanonik płocki, pultuski, audytor kurii łuckiej et causarum iudice generali, praeposito in aula ducale 1718, protonotariusz apostolski, scholastyk łucki 1725, infułat ołycki, kustosz kolegiaty ołyckiej 1739-1757, prob. w Kazimirce 1748, prob. derazneński 1754, ADŁ, *Torczyn; Obyka; Torczyn-koperta; Derażne-koperta-XX. Proboszczowie; Szpanów-koperta-XX. Proboszczowie; Kazimirka-koperta-XX. Proboszczowie*.

²³ Ur. w Dąbrowie n. Czarną 1733 r., sufragan łucki, prob. koniuski, kan. łucki, kanclerz katedralny łucki, audytor kurii biskupiej, prepozyt ostrogski 1773-1780 (instytuowany przez bpa łuckiego Feliksa Pawła Turskiego, instalowany przez ks. Stanisława Sąchockiego, komendarza kościoła), prekonizowany 28 II 1774 r. jako bp Caesaropolis, konsekrowany w maju 1774 r.

brata Józefa od św. Teresy Prechtla²⁴, pochodzące z końca XVIII w. Po kasacie klasztoru kościół rozebrano w 1869 r., a cegłę przeznaczono na budowę szpitala wojskowego na Krasnem. W okresie międzywojennym na miejscu kościoła zbudowano kaplicę prawosławną²⁵. W klasztorze w okresie zaborów mieszkali urzędnicy, było kasyno miejskie, w okresie międzywojennym był sąd okręgowy miejski.

W kościele, w głównym, drewnianym ołtarzu, mieściła się statua Pana Jezusa Nazareńskiego, zasuwana obrazem Trójcy Przenajświętszej. Po bokach były dwie statuy św. Jana de Mathy z prawej i św. Feliksa de Valois z lewej strony. U góry w owalnej ramie był obraz św. Idziego. Z prezbiterium drzwi prowadziły, z jednej strony do podwójnej zakrystii, z drugiej zaś strony do skarbcza kościelnego. Przez zakrystię można było przejść drzwiami do klasztoru.

Ołtarze boczne po lewej stronie dedykowane były: pierwszy Trójcy Przenajświętszej (nad nim obraz św. Teresy z Avila), następny po lewej ścianie kościoła poświęcony był bł. Michałowi de Sanctis (w górze obraz św. Józefa), a kolejny św. Janowi Nepomucenowi (srebrna sukienka; nad nim symbol języka w promieniach). Po prawej stronie trzy ołtarze zostały dedykowane: NMP Bolesnej (srebrna sukienka; zasuwany obrazem św. Joachima), św. Katarzynie (srebrna sukienka; nad nim obraz św. Erazma) i św. Męczenniczkom i Dziewicom: Agnieszce, Barbarze i Katarzynie (nad nim wyobrażenie obłoków w promieniach, które podtrzymywali dwaj aniołowie).

Środkiem kościoła, przy czterech filarach, były ołtarze: św. Jana de Mathy, fundatora zakonu, po prawej stronie i św. Feliksa de Valois, również fundatora

---

w Warszawie przez bpa Turskiego w kościele wizytek, w 1779 r. koronował obraz MB w Międzyrzecu Ostrogskim, † 10 V 1780 r. w Ostrogu i tam pochowany. Na początku lat 60-tych XX w. jego doczesne szczątki zostały zbezczeszczone, mogiła wraz z kaplicą nad jego grobem zniszczone. Szczątki ekshumowano w 1994 r., kaplicę nad jego grobem odbudowano w l. 1994-1995. Powtórnie został pochowany 24 VI 1995 r. przez metropolitę lwowskiego abpa Mariana Jaworskiego, *Ze starej wołyńskiej kroniki. Annus Domini 1773*, „Wołanie z Wołynia”, 3 (16) (1997) s. 43-44, przypis 2 na s. 44; S. Tylus, *Nowe źródła do biografii biskupów: Jana Chryzostoma Kaczkowskiego (1744-1816) i Jakuba Ignacego Dederki (1750-1829)*, ABMK, 66 (1966) s. 460, przypis 7.

²⁴ Jan Prechtl (Prächtl, Prestl, w zakonie Józef od św. Teresy), urodzony w Wiedniu w 1734 r., wstąpił do trynitarzy w Beresteczku w 1758 r., † w Brahiłowie 17 VI 1799 r., malował wnętrza wielu kościołów, m.in. katedrę w Kamieńcu Podolskim, kościoły trynitarzy w Brahiłowie, Kamieńcu Podolskim, Beresteczku. Malował także i obrazy (katedra w Łucku, Kamieńcu Podolskim, kościoły trynitarzy w Łucku, Wilnie, Tomaszowie Lubelskim, Stanisławowie). Ozdobił freskami pałac Czackich w Boremłu, J. M. G., dz. cyt., s. 282; Helleniusz, dz. cyt., s. 181-182; R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. 5, *Województwo wołyńskie*, Wrocław 1994, s. 63; A. Ryszkiewicz, *Prechtl (Prächtl, Prestl) Jan*, PSB, t. 23, Wrocław 1984, s. 412-413 (tu data urodz. 1737).

²⁵ M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik po Wołyniu*, Łuck 1929, s. 122-123 (tu data fundacji kościoła przez Majkowskiego w 1729 r.).

zakonu, po lewej stronie; druga para środkowych ołtarzy była poświęcona bł. Szymonowi de Roxas (nad nim wymalowane imię Maryi²⁶) i św. Tekli (nad nim symbol Opatrzności Bożej). Przy pierwszym filarze po prawej stronie, była drewniana ambona, nad nią zaś połączona figura św. Pawła Apostoła.

Kościół posiadał chór z organami o 11 głosach. Podłoga była drewniana; pod nią znajdowały się groby. Było też 20 drewnianych ławek i po dwie mniejsze przy ołtarzach bocznych oraz 4 konfesjonały. W ścianach było 16 okien.

Dach kościoła pokryty był gontami. Były też dwie wieże przykryte kopułami, z niewielkimi dwoma dzwonami w jednej z nich. Od ulicy i ogrodu klasztornego wznosił się mur wokół kościoła, w obrębie którego znajdował się cmentarz grzebalny; takż mur otaczał dziedziniec klasztorny.

Klasztor murowany w kwadrat przylegał do jednego boku kościoła, był dwupiętrowy, z korytarzami biegnącymi dookoła ścian. Pod parterem znajdowały się składy na warzywa i trunki. W wirydarzu (kwadracie) był ogród z drewnianą altanką i studnią. Alejki ogrodowe obsadzone były bukszpanem, były też drzewa owocowe, porzeczki i agrest. Na korytarzach znajdowały się obrazy²⁷ i mapy geograficzne. Na pierwszym piętrze klasztoru był refektarz z kuchnią, piekarnią i dyspensą (tak nazywano spiżarnię) oraz celami zakonników. Na drugim piętrze, od strony kościoła, było miejsce służące do adoracji Najświętszego Sakramentu, cele zakonne, oratorium dla młodzieży zakonnej, studiującej retorykę kościelną i cywilną (dwa lata), filozofię (dwa lata) i teologię (trzy lata).

Trynitarze łuccy posiadali bibliotekę ozdobioną „doskonałym ręki malarzem”²⁸, „podłogą taflami uścielaną” i dębowymi szafami na książki. Obok biblioteki znajdowała się „sala literalna”, czyli miejsce na garderobę. Biblioteka liczyła 2174 woluminów²⁹, które były podzielone na następujące działy³⁰:

Pismo święte

Ekspozytorowie [Komentatorzy Pisma św.]

Święci Ojcowie

²⁶ Na pamiątkę szczególnej czci imienia Maryi, oddawanej przez tegoż świętego, który był także założycielem specjalnej kongregacji dla ludzi świeckich, M. B., dz. cyt., s. 277.

²⁷ Autorstwa Prechtl'a było 30 wielkich obrazów, przedstawiających historię życia założycieli zakonu, św. Jana de Mathy i św. Feliksa de Valois, Ryszkiwicz, dz. cyt., s. 413.

²⁸ Brat Józef od św. Teresy Prechtl namalował na sklepieniu alegoryczną Mądrość, która zbudowała sobie 7 kolumn cnót, nawiązując tym do Księgi Przysłów 9,1 ze Starego Testamentu, G i ż y c k i, dz. cyt., s. 141.

²⁹ M. Pińtyczak-Majerowicz, *Biblioteki i bibliotekarstwo zakonne na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej w XVII-XVIII wieku*, Wrocław 1996, Acta Universitatis Wratislaviensis, Seria Bibliotekoznawstwo, s. 175, wymienia ok. 1470 książek.

³⁰ Nazwy pochodzą z inwentarza biblioteki, który znajduje się na kartach 21-108v (nie wchodzi w zakres prezentowanego niżej Aneksu).

Teologowie dogmatycy
Teologia scholastyczna
Teologia moralna
Kaznodzieje łacińscy
Kaznodzieje polscy
Prawo kościelne
Prawo cywilne
Historycy kościelni
Historycy cywilni
Geografowie
Rubrycyści
Filozofowie
Matematycy
Medycy
Książki do szkół niższych należące
Książki w różnych językach
Książki duchowne
Książki do nabożeństwa
Książki w materiach politycznych
Retorowie
Wierszopisowie
Książki militarne
Książki ekonomiczne
Książki zakonne
Książki zakazane
Książki chórowe
Książki do architektury należące

Każda cela zakonna posiadała stół, stołki, szafę na książki, tapczan lub łóżko, piec i kropielnicę. Na drugim piętrze, za wielkim ołtarzem kościoła, był chór zakonny do odmawiania modlitw zakonnych i brewiarza. Tu wisiały obrazy przedstawiające życie bł. Michała de Sanctis i Najświętszą Maryję Pannę.

Na dziedzińcu klasztornym była drewniana oranżeria, także drewniany spichlerz na zboże i także wozownia zbudowana na palach, przylegająca do muru klasztornego. Za nią był murowany dwupiętrowy browar, który na piętrze służył za skład gospodarskich narzędzi, a na drugim miał stancje do zamieszkania, obecnie, w momencie spisowania *Wizyty*, zniszczone przez stacjonujące wojska rosyjskie, które urządziły tam swój skład. Obok browaru była kuźnia murowana, a w pobliżu refektarza i kuchni stajnia na 12 koni i miejsce na uprząż. Wymienione wyżej wszystkie zabudowania dziedzińca klasztornego, były pokryte gontem.

Klasztor nie mając szpitala dla biednych, mimo to świadczył dzieła miłosierdzia w stosunku do nich. Wspierał materialnie wdowy po mężach, którzy

niegdyś służyli w klasztorze, wspomagał stale 4 osoby, a jedną już od 19 lat przygarnął pod swój dach i żywił. Wszystkim proszącym o wsparcie klasztor starał się przychodzić z pomocą.

W 1799 r. służbę klasztorną stanowiło 11 osób: kucharz, kuchta, dwaj chłopcy do posługi, furman, ogrodnik, ogrodniczka, dwóch palaczy, zakrystianin i organista.

Istniało tu także kolegium dla młodzieży pochodzącej z ubogiej szlachty, liczące 12 osób, w przedziale wiekowym od 9 do 19 lat. Dyrektorem był człowiek świecki, Mikołaj Eliaszewicz, w wieku 24 lat. Klasztor utrzymywał tę młodzież, zapewniając wyżywienie, odzienie i lekarza. Oprócz nich studioowało jeszcze 10 innych, którzy już sami musieli sobie zapewnić utrzymanie. Były trzy klasy. Rozkład zajęć dokładnie podaje przedstawiony niżej aneks (zob. Szkoła czyli konwikt). Każdego dnia o godzinie 7 była dla konwiktów msza święta (w niedziele i święta dodatkowa msza święta śpiewana z kazaniem i suplikacjami), a wieczorem katechizm.

Porządek modlitw trynitarzy wyglądał następująco: wstanie o 4.30, następnie w chórze o 5.00 była godzinna medytacja, później brewiarz: prima, tertia, sexta i nona, o 11.00 rachunek sumienia w kościele lub w chórze. Podczas prymy czytane było martyrologium. Po obiedzie o 14.00 były nieszpory (w inne dni roku były odprawiane stacje drogi krzyżowej), o 17.00 godzinna medytacja, potem jutrznia, rachunek sumienia, litania do NMP, aspersja. W poniedziałki, środy i piątki była dyscyplina³¹.

Klasztor w 1799 r. liczył 12 księży i 5 braci. Byli to:

Ks. Jozafat od św. Marcina Madaliński, minister klasztoru³², *(ur.) 28 XI 1746, o. (*ordinatus* - wyświęcony na kapłana) 1 I 1769;

Ks. Anzelm od św. Ignacego Pałuski³³, *2 II 1723, o. 18 IX 1744;

Ks. Melchior od Zwiastowania NMP Koenik³⁴, *6 I 1740, o. 19 IX 1765;

³¹ Dyscyplina (łac. *disciplina* – bicz), narzędzie cielesnego umartwienia i pokuty w życiu monastycznym, najczęściej bicz o paru rzemieniach.

³² Rodem z Podola, profesor filozofii i teologii, kaznodzieja i minister różnych klasztorów, w Łucku w l. 1797-1802, egzaminator diecezjalny 1802-1804, czciciel bł. Michała a Sanctis, na którego cześć układał hymny, drukowane w Lublinie u trynitarzy, † w Łucku 2 V 1804 r., *Giżycki [Wołyński]*, dz. cyt., s. 138; *Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarzskich przez Wołyniaka*, Kraków 1912, s. 97; ADŁ, *Kartoteki duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego na podstawie rubrycel 1801-1807* (dalej cyt. DII).

³³ Szlachcic wołyński, † Łuck, początek 1800 r., definitor generalny, tłumacz dzieł literatury dewocyjnej i moralnej (nie wiadomo czy drukowane) z języka francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego, *Notatka*, dz. cyt., s. 99.

³⁴ Właściwie Koenig, później minister i proboszcz w Szumbarze 1801-1802, zm. † w Bereścisku w 1814 r., *Giżycki [Wołyński]*, dz. cyt., s. 143; ADŁ, DII: 1801-1802; *Directorium officii divini ac missarum ad usum diaecesis Luceoriensis pro anno Domini 1802*, Luceoriae b.r. (dalej cyt. *Dir 1802*).

- Ks. Andrzej od św. August(yn)a Dunajewski³⁵, *28 XII1748, o. 19 XI 1771;
 Ks. Onufry od św. Dionizego Pilecki³⁶, *4 I 1765, o. 25 III 1789;
 Ks. Tadeusz od św. Joachima Kołaczyński, *14 II 1768, o. 1 V 1791;
 Ks. Grzegorz od św. Szczepana Ciszkiewicz, *7 I 1774, o. 3 IV 1797;
 Ks. Wilhelm od św. Antoniego Kuczyński³⁷, *10 V 1774, o. 3 V 1797;
 Ks. Sebastian od św. Jana Chryzostoma Domatewicz, *23 XII 1766, o. 19 IV 1794;
 Ks. Hilary od św. Anny Trapp, *16 I 1774, o. 30 V 1797;
 Ks. Feliks od św. Franciszka Laube, *10 IV 1770, o. 29 VI 1794;
 Ks. Ambroży od św. Mikołaja Zakrzewski, *4 XII 1775, o. 11 VI 1799;
 Br. Błażej od św. O. Jana Woronicz, *29 I 1722, w. (wstąpił) 19 VI 1754;
 Br. Damian od Św. Krzyża Czubiński, *1 XI 1747, w. 18 V 1782;
 Br. Michał od Oczyszczenia NMP Bonaszkievicz, * 20 IX 1759, w. 10 III 1781;
 Br. Polikarp od św. Telesfora Korolewicz, * 19 XI 1763, w. 17 I 1787;
 Br. Jan od św. O. Feliksa Pęgowski, *18 VII 1753, w. 20 XI 1773.

Bibliografia historii ma nie wiele opracowań dotyczących zakonu trynitarzy, który istniał na ziemiach polskich prawie 179 lat (1685-1864). Większość domów trynitarzskich rozlokowana była na ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej, zgodnie z celem samego zakonu. Takim domem był klasztor łucki, który miał duże znaczenie w prowincji trynitarzy. Tutaj bowiem mieściła się filozofia, teologia, a nawet w pewnym okresie nowicjat. Tu mieścił się także konwikt dla biednej szlachty. Klasztor posiadał, jak na tamte czasy, dużą bibliotekę.

Prezentowana niżej edycja wizytacji generalnej, zatytułowana przez bezimiennego autora *Wizytą generalną z 1799 r.*, w jakiej mierze przybliży życie zakonu, jego prace i stan posiadania. Po 133 latach istnienia klasztoru łuckiego (1717-1850), jest to pierwsza publikacja związana z jego historią.

W edycji pozostawiono skróty określające pochodzenie społeczne, np. W. (Wielmożny), JMc (Jego Miłość), zachowano pisany dużymi literami skrót: XX (Księży) i ś. (święty). Pozostawiono pisownię oryginału w przypadkach: chrześcianina, chliwy, piątro, szpeklerz, zaizdne.

³⁵ Kaznodzieja krzemieniecki, sekretarz prowincji, egzaminator diecezjalny 1802, minister i proboszcz w Beresteczku 1803, † w Beresteczku 1804 r., *Giżycki*, dz. cyt., s. 298; ADŁ, DII: 1802-1803.

³⁶ Później przebywał w Brahiłowie, † z suchot w Beresteczku w 1816 r., gdzie przybył podczas ferii wakacyjnych dla poratowania zdrowia; pogrzebany na cmentarzu paraf. w Beresteczku 26 VIII 1816 r., ADŁ, *Beresteczko-koperta*.

³⁷ Zm. 4 XII 1831 r. w Łucku, ADŁ, *Księga zmarłych kapłanów diecezji łuckiej*, [Łuck b.r.], rkps.

W tekście edycji występuje dużo nazw dawnych tkanin. Zostały one krótko przedstawione w przypisach; zainteresowanych szerszym omówieniem odsyłam do książki Marty Michałowskiej, *Słownik terminologiczny włókiennictwa*, Warszawa 1995.

**OPISANIE KOŚCIOŁA I KLASZTORU XX. TRYNITARZÓW W ŁUCKU,
W GUBERNI WOŁYŃSKIEJ,
POWIECIE ŁUCKIM,
MIEŚCIE NAJJAŚNIEJSZEGO IMPERATORA,
SAMOWŁADCY CAŁEJ ROSJI**

Na przedmieściu miasta Łucka, Najjaśniejszego Imperatora JMci Samowładcy całej Rosji, w guberni wołyńskiej a powiecie Łuckim, położony jest nad rzeką Głuscem klasztor i kościół zakonu XX. Trynitarzów, od Żytomierza mil 30, od Dubna mil 5 odległy.

Przed wprowadzeniem XX. Trynitarzów do tego miasta, na tym miejscu, gdzie się teraz znajduje klasztor i kościół, była cyrkiew murowana greko-uniacka pod tytułem Ś. Michała Archanioła, która to cyrkiew za wyraźnym dozwoleńiem na piśmie, danym JW. Leona Kiszki, metropolity całej Rusi i JW. Józefa Wychowskiego, biskupa łuckiego, także greko-uniackiego, ze wszystkimi swojemi przyległościami, w przytomności XX. komisarzów, na to szczególnie wyznaczonych, to jest: X. Ambrożego Ulińskiego, konwentu żydyczyńskiego i X. Dionizego Szczukowskiego, konwentu mieleckiego, przełożonych Zakonu Ś. Bazylego, XX. Trynitarzom oddana była dnia 15 czerwca roku 1718, po której otrzymaniu XX. Trynitarze tegoż roku prze(z) W. Pawła Majkowskiego, skarbnika braclawskiego, do Łucka sprowadzeni byli.

Ta cyrkiew, gdy w czasie na formę kościoła była restaurowana i kilku ołtarzami powiększona, i kiedy stanęło zabudowanie z drzewa mieszkalne, zawierające kilka cel dla zakonników, było publiczne do tegoż kościoła Najświętszego Sakramentu sprowadzenie dnia 25 maja roku 1719.

W następującym roku fabryka³⁸ murowana nowego kościoła rozpoczęta została, to jest w roku 1720, d. 30 *Junii*, która przez lat 9 będąc ciągn(i)oną, nares(z)cie w roku 1729 zupełnie ukończona została. Tegoż roku d. 20 nowembra, do tego nowego kościoła było wprowadzenie Najświętszego Sakramentu

³⁸ Fabryka (łac. *fabrica*) – budowa, wznoszenie.

przez W. JMc Xiędza [k. 2] Suchockiego, infulata kolegiaty ołyckiej; w roku zaś 1777, w niedzielę ósmą po Zesłaniu Ducha Najświętszego, która przypadła w dzień 13 lipca, był konsekrowany od JW. Franciszka Komarnickiego, biskupa cesaropolitańskiego, sufragana i kanclerza katedralnego łuckiego.

Cały kościół i klasztor obwiedziony jest murem, i ten cyrcumferencji³⁹ swojej ma łokci⁴⁰ 933. Kościół położony na zachodzie, ma wysokości łokci 21, długi od zachodu na wschód łokci 58, szeroki od południa na północ łokci 30, wewnątrz cały jest malowany, wielki ołtarz, *in quo asservatur Sanctissimum*⁴¹, snecerską⁴² robotą porządnie zrobiony, wysoki łokci 16, szeroki łokci 8. Po bokach tego ołtarza są dwie osoby, 3 łokcie wysokości mające, także snecerskiej roboty, po prawej stronie statua ś. Jana de Matty, po lewej zaś ś. Feliksa de Valois; w środku samego ołtarza w framudze, statua Pana Jezusa Nazareńskiego, którą zasuwa obraz Trójcy Najświętszej. W górze tegoż ołtarza w ramie owalnej jest obraz ś. Idziego; po lewej ręce ołtarza z strony Ewangelii, są drzwi z kościoła do zakrystii, która jest podwójna, ma przy sobie dzwonek używany do dania znaku przy wyjściu mszy świętej, po prawej zaś, są drugie drzwi do skarbcu kościelnego, któren długi łokci 10, szeroki 5 1/2, w nim niektóre sprzęty kościelne znajdują się; po bokach ołtarza, są dwa kredensa, czyli stoliki ołtarzowe, drewniane, na końcu *presbiterium* jest balustrada *ad distribuendam sacram Communionem*⁴³. *Oleum infirmorum*⁴⁴ w naczyniu srebrnym, wewnątrz wyłaczanym, blisko ołtarza wielkiego, w miejscu na to przystojnie sporządzonym i zamknięciem opatrzonem, znajduje się. Dalej, po lewej stronie idąc, jest ołtarz poboczny snecerską robotą dosyć dobrze zrobiony, częścią malowany, częścią pozłacany; po bokach ma dwie statuy, także snecerską sztuką wyrobione; w nim umieszczony obraz Trójcy Przenajświętszej, nad tym w samej górze, w owalnej figurze pozłacanej, obraz ś. Teresy. Za tym ołtarzem są dwa inne, przy ścianie kościelnej porządkiem wystawione, drewniane, snecerską robotą częścią malowane, częścią pozłacane. [k. 3] W pierwszym jest obraz duży b. Michała de Sanctis, w górze obraz ś. Józefa, po bokach 2 statuy wyłaczane, tak jak i obrazów ramy. W drugim jest obraz wielki ś. Jana Nepomucena, mający srebrną sukienkę, nad nim wyraz⁴⁵ języka, w promieniach pozłaca-

³⁹ Cyrkumferencja (łac. *circumferentia*) – obwód, objętość.

⁴⁰ Łokieć – dawna miara długości wynosząca 57 cm, zwykle używana do mierzenia tkanin.

⁴¹ *In quo asservantur Sanctissimo* – łac., w którym przechowywany jest N.(ajświętszy) Sakrament.

⁴² Snycerstwo – artystyczne rzeźbienie w drewnie.

⁴³ *Ad distribuendam sacram Communionem* – łac., do rozdzielania świętej Komunii.

⁴⁴ *Oleum infirmorum* – łac., olej do namaszczania chorych.

⁴⁵ Tzn. wyobrażenie, symbol.

nych. Z prawej strony podobnym sposobem i porządkiem, umieszczone są trzy ołtarze drewniane, snecerską robotą dość wspaniale wyrobione. Pierwszy poboczny, częścią malowany, częścią pozłacany, w nim znajduje się obraz Najświętszej Panny Maryi Bolesnej, w ramach pozłacanych, mający srebrną sukienkę z zasuwą, na której odmalowany jest obraz ś. Joachima, także częścią malowany, częścią pozłacany; znajduje się ołtarz drugi przy ścianie kościelnej, w nim jest obraz ś. Kajetana, w ramach pozłacanych, mający sukienkę srebrną, nad nim obraz w owalnej figurze ś. Erazma; po bokach 2 statuy całe pozłacane. Trzeci także przy ścianie ołtarz drewniany, snecerską robotą z dwoma osobami, ale jeszcze nie malowany, obraz w nim jest ś. Panien i Męczenniczek, to jest: ś. Agnieszki, ś. Barbary i ś. Katarzyny; nad nim są wyrażone obłoki w promieniach, które utrzymują dwóch Aniołów, snecerską robotą wyrobionych. W samym kościele jest cztery filary murowane, farbami w różnych kolorach przyozdobione, przy nich jest cztery ołtarze drewniane, snecerską robotą. Przy pierwszym filarze, idąc od ołtarza wielkiego na prawej stronie, jest ołtarz, w którym jest ś. Jana de Matty, fundatora zakonu; przy drugim ołtarzu, przy filarze przeciwko pierwszemu, jest obraz ś. Feliksa de Valois; także fundatora. Obydwa te ołtarze mają po bokach po dwie statuy i są lakierowane, a po części pozłacane. W ołtarzu przy trzecim filarze jest obraz b. Szymona de Roxas, nad nim imię Maryi w promieniach; w ołtarzu przy czwartym filarze jest obraz ś. Tekli, nad nim Opatrzność Boska w promieniach; obydwie te ołtarze potrzebują malowania. Przy pierwszym także filarze, po prawej stronie idąc od ołtarza wielkiego, jest ambona drewniana, pędzlem malarskim ozdobiona, w górze nad nią znajduje się statua drewniana, malowana, po niektórych miejscach pozłacana, wyrażająca ś. Pawła [k. 4] Apostoła. Przy każdym z wyszczególnionych ołtarzów, znajduje się krucyfiks, portatel⁴⁶, obrusy *et omnia requisita ad celebrandam missam*⁴⁷, w końcu kościoła nade drzwiami jest chór na arkadzie wymurowany, na którym organ o jedenastu głosach dogodnie zrobiony znajduje się. Kościół cały wewnątrz ozdobiony jest malowaniem w różnych kolorach i w różnych wyobrażeniach. Pawiment⁴⁸ w nim jest drewniany, pod którym są groby przez cały kościół, do którego wniścia jest dwoje drzwi w pawimencie kościelnym. Po lewej stronie wchodu do kościoła są na boku drzwi małe, na zawiasach i hakach żelaznych, a za temi schody na chór do wejścia organiście. W kościele ławek drewnianych snecerską robotą urodzonych, środkiem kościoła wygodnie rozstawionych, po

⁴⁶ Portatyl (łac. średniow. *portatile*) – ołtarzyk przenośny w kształcie płyty z relikwiami, zastępujący ołtarz stały.

⁴⁷ *Et omnia requisita ad celebrandam missam* – łac., wszelkie rzeczy potrzebne do odprawiania mszy.

⁴⁸ Pawiment (łac. *pavimentum*) – podłoga.

obydwóch stronach jest 20, pomniejszych zaś, przeciwko ołtarzów pobocznych, przy ścianie ulokowanych jest 2. Konfesjonałów 4, z których dwa przy filarach kościoła, a 2 przy dwóch ścianach od wejścia do kościoła są umieszczone. Okien proporcjonalnych w samym kościele jest 16. Lampa *coram Sanctissimo*⁴⁹ dzień i noc pali się. Pod chórem są drzwi podwójne w samym wchodzie kościoła, z zawiasami, zasuwami i zamkami mocno opatrzone. Zewnątrz kościół cały gontami jest pokryty. Przy *presbiterium* ma dwie wież(e), jeszcze zupełnie nieukończonych, okrągłymi tylko kopułami niskimi, gontami pokrytych, na których z osobna jest krzyż żelazny; w jednej z tych kopuł są 2 dzwonki niewielkie umieszczone. Okien w każdej wieży widocznych na wylot jest po cztery. Oprócz tych dwóch wież, na środku kościoła jest segnaturka z dzwonkiem, blachą miedzianą pokryta. Facjata kościelna z facjatą klasztorną węgielnicznie stojącą, ku ulicy jest obrócona. Kościół całą swoją linią złączony jest z linią klasztorną, mający niewielki kwadrat podwórza od rzeki Głusca, a cmentarz szczupły, szerokości łokci 32, długości 36, od ulicy i ogrodu murem oddzielony. Wejście, tak do kościoła, jako też do klasztoru z ulicy, pod facjatą, wraz z statuą ś. Jana Nepomucena, pięknie i ozdobnie wymurowaną, z zamknięciem całe dokładnym utrzymuje się.

Po lewej stronie blisko wielkiego ołtarza wchód do zakrystii pierwszej, która długa od południa na północ łokci 19, szeroka od wschodu do zachod(u) łokci 5, w niej znajduje się obrazów dużych 6, małych 2, krucyfiks 1, szaf wielkich dwie, okien dwa z kratami żelaznymi. Po prawej stronie wchód do zakrystii drugiej, która długa jest od południa na północ łokci 14, szeroka 8, w niej szaf 2, jedna przy ścianie z drzwiami podwójnymi, z drugiej strony podobnie drzwi do wejścia za wielki ołtarz; druga szafa na środku do schowania *supellectilis sacrae*⁵⁰; w niej znajduje się obrazów wielkich 5. Po prawej stronie ode drzwi jest lawatyrz⁵¹ cynowy w figurze skały, na której wierzchu jest jelen⁵², z obydwóch stron jest dwa *genuflexoria*⁵³. Obydwie te zakrystie lamperiami wokoło, trzema ławeczkami, podłogą drewnianą są przyozdobione.

⁴⁹ *Coram Sanctissimo* – łac., przed N. Sakramentem.

⁵⁰ *Supellectilis sacrae* – łac. świętych sprzętów.

⁵¹ Lawatyrz (łac. *lavatorium* – sprzęt do mycia rąk) – umywalnia do umycia rąk przez celebransą przed mszą.

⁵² Wyobrażenie herbu zakonu trynitarzy.

⁵³ *Genuflexoria* (łac. *genuflexorium*) – klęczniki.

[k. 5] **Inwentarz sprzętów różnych,
tak w zakrystii, jako i w kościele XX. Trynitarzów łuckich
znajdujących się**

	Numera
ORNATY GARNITUROWE W KOLORZE BIAŁYM	
Garnitur na atlasie, białym złotem i jedwabiami haftowany, wokoło galonkiem ⁵⁴ wąskim, złotym, dubeltowym szemerowany ⁵⁵ , kitajką ⁵⁶ złotą cały podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i> ⁵⁷	1
Garnitur na białym szagrynie ⁵⁸ , w kwiaty złote i jedwabne; złotą kompaną ⁵⁹ cały szemerowany, podszyty astrachanią ⁶⁰ cały, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Garnitur na dnie żółtym w kwiaty srebrne i jedwabne duże, kompanką srebrną szemerowany, astrachanią niebieską podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Garnitur na dnie pomarańczowym w kwiaty srebrne duże; środkowe zaś kolumny na dnie białym w kwiaty także srebrne duże, cały astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Garnitur na białym gredyturze, z materii perskiej w sosenki z ptaszkami, złotem i jedwabiem rzucane, kompaną złotą szemerowany i astrachanią cały podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
ORNATY GARNITUROWE W KOLORZE CZERWONYM	
Garnitur aksamitny, ponsowy, srebrem haftowany, kompanką srebrną szemerowany, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Garnitur, u którego boki z materii tureckiej, na dnie ponsowym w sosenki drobne, złotem i jedwabiem wyrabiane, kolumny zaś na dnie atlasowym, niegdyś różowym, w kwiat srebrny i jedwabny duży, cały szemerowany, galonem złotym, astrachanią cały podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1

⁵⁴ Galonek – naszyta taśma, pasek z lamy srebrnej lub złotej służące do obszywania ubiorów.

⁵⁵ Szamerowanie (niem. *Schamerrierung*) – ozdoba stroju, w postaci naszytego galonu, barwnego sznura z szeregiem pasmanteryjnych pętlic na przodzie przy zapięciu.

⁵⁶ Kitajka (od *Kitaj*, nazwa Chin w j. ros.) – cienka, gęsto tkana splotem płóciennym, materia jedwabna lub bawełniana.

⁵⁷ *Cum omnibus requisitis* – łac., z wszystkimi rekwizytami.

⁵⁸ Szagryn (fr. *chagrin*, z tur. *sagri*) – groszkowata skóra wyprawiona ze skór końskich, oślich i innych, barwiona na różne kolory, używana do wyrobu przedmiotów galanteryjnych i oprawy książek.

⁵⁹ Kampanka (łac. *campana* – dzwon) – cienka, wąska tasiemka w ząbki i frędzle przypominające dzwonki, z tiulu klockowego, doszywana na brzegach koronek, celem poszerzenia.

⁶⁰ Astrachan (od Astrahań – miasta w Azerbejdżanie) – tkanina, rodzaj pluszu o podstawie bawełnianej z okrywą włosową z przędzy moher.

Garnitur na dnie czerwonym w kwiaty złote, srebrne i jedwabne, u ornatu kolumna na dnie niebieskim w kwiat srebrny i jedwabny, czerwony, galonkiem srebrnym szemerowane, astrachanią podszyty cały, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
ORNATY GARNITUROWE W KOLORZE FIOLETOWYM	
Garnitur na dnie zielonym w kwiat srebrny i jedwabny, duży, koloru popielatego, kompanką srebrną szemerowany, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
[K. 6] ORNATY GARNITUROWE W KOLORZE ZIELONYM	
Garnitur z materii zielonej, bogatej w kwiat złoty rzucany, u ornatu kolumna haftowana na różowym gredyturze ⁶¹ , kompanką srebrną cały szemerowany astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
ORNATY GARNITUROWE W KOLORZE CZARNYM	
Garnitur, w którym tak u ornatu, jako u dalmatyk, boki aksamitne czarne, kolumny z lamy złotej tureckiej w kwiaty ciemne, szemerowany kompanką srebrną, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
ORNATY POJEDYNCZE W KOLORZE BIAŁYM	
Ornat szpalerowy na dnie srebrnym w kwiaty tkane włóczką różnego koloru, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie zielonym złotą, boki na dnie niebieskim srebrne, kompanką złotą szemerowany, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę ciemnowiśniową w kwiaty jedwabne, boki na dnie blad różowym w kwiaty srebrne i jedwabne, szemerowany galonkiem srebrnym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie kafowym ⁶² z kwiatem złotym i jedwabnym, boki na dnie białym z kwiatami srebrnymi i jedwabnymi, szemerowany kompanką białą szychową ⁶³ , podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę gredytorową, zieloną, z kwiatami dużymi srebrnymi i jedwabnymi, szemerowany galonkiem złotym, boki z materii białej z kwiatami srebrnymi i jedwabnymi, podszyty kraszeniną ⁶⁴ , <i>cum omnibus requisitis</i>	1

⁶¹ Gredytur, grodetur (fr. *gros de Tours*) – cienka tkanina jedwabna, wyrabiana we Francji, w Tours.

⁶² Kafowy (od kawa) – ciemnobrunatny, kawowy kolor.

⁶³ Szych (węg. *sik*, czytaj *szik*) – bawełniana lub lniana nitka owinięta cienkim drucikiem, używana do haftu, taśm, koronek.

⁶⁴ Kraszenina (kraszenie+tkanina) – barwione, woskowane płótno, wyrabiane na Rusi.

Ornat mający kolumnę na dnie granatowym w kwiaty srebrne i jedwabne, boki na dnie ceglasytym, z materii tureckiej, w kwiaty srebrne i jedwabne, szemerowany kompanką złotą, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie białym w kwiat złoty, srebrny i jedwabny, boki z lamy złotej w kwiat jedwabny, szemerowany kompanką złotą, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie białym w kwiat srebrny i jedwabny, boki na dnie cytrynowym w kwiat srebrny i jedwabny, astrachanią podszyty, szemerowany galonkiem szychowym	1
Ornat mający kolumnę na dnie wysokoniebieskim w kwiat jedwabny, boki na dnie popielatym w kwiat srebrny i jedwabny, szemerowany kompanką szychową, astrachanią podszyty	1
[k. 7] Ornat mający kolumnę na dnie białym w kwiat srebrny i jedwabny, boki na dnie ciemnozielonym w kwiat srebrny i jedwabny, szemerowany kompanką szychową, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie wysokoniebieskim w kwiat jedwabny, boki na dnie żółtym z materii tureckiej, po której są szelążki mussyfowe ⁶⁵ , szemerowany kompanką żółtą szychową, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie wysokoniebieskim w kwiat jedwabny, boki na dnie białym w kwiaty złote i jedwabne, szemerowany kompanką żółtą szychową, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę białą w kwiat srebrny i jedwabny, boki pomarańczowe z kwiatami srebrnoblaszkowemi, szemerowany kompanką białą szychową, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę lamową złotą, boki saskozielonym w kwiat srebrny i jedwabny, szemerowany galonkiem złotym, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie białym w kwiat srebrny i jedwabny, szemerowany galonkiem złotym, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie cytrynowym w kwiat jedwabny, boki na dnie białym w kwiat jedwabny, szemerowany kompanką szychową, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę na dnie białym, w kwiat gęsto jedwabnym, boki na dnie cytrynowym w kwiat gęsto jedwabny, szemerowany galonkiem szychowym, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające kolumny czerwone, boki z półtałasa, koloru papużkowego, kompanką szychową białą szemerowane, <i>cum omnibus requisitis</i>	2

⁶⁵ Mussyf – nić metalowa imitująca złotą; używana w Polsce do wyrobu tkanin złotolitych.

Ornatów materialnych na codzienne używanie, <i>cum omnibus requisitis</i>	12
Ornatów gigansowych ⁶⁶ , <i>cum omnibus requisitis</i>	2
ORNATY CZERWONE POJEDYNCZE	
Ornat aksamitny, czerwony, gładki, w kostki srebrem przebijające ma kolumnę ceglastą kwiatem srebrnym i jedwabnym gęsto rzucanym, szemerowany kompankami srebrnymi, astrachanią podszyty, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat takież mający kolumnę na dnie białym półatłasową, z szlaczkami ze srebrnych blaszek, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę aksamitną czerwoną w kostki srebrem przebijające, boki na dnie ciemnofioletowym w kwiat duży, złoty i srebrny, szemerowany kompanką szychową, podszyty astrachanią, <i>cum suis requisitis</i>	1
[k. 8] Ornat mający kolumnę aksamitną w kostki srebrem przebijające, boki na dnie fioletowym w kwiaty duże, jedwabne, szemerowany galonkiem szychowym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające kolumny na dnie białym półatłasowym, z szlaczkami z blaszek srebrnych, boki na dnie fioletowym z materii tureckiej w kwiaty złote, podszyte astrachanią, szemerowane galonkami szychowemi, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
Ornat mający boki z pasa perskiego w kwiaty złote, kolumnę żółtą w kwiat i deseń srebrny, szemerowany galonkiem srebrnym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający boki z pasa perskiego, bogatego w paski, kolumnę żółtą parterową w kwiaty duże, szlakiem od tegoż pasa szemerowany, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające boki aksamitne, amarantowe, gładkie, kolumny parterowe na dnie ceglastym w kwiat duży srebrny i jedwabny, szemerowane galonkiem szychowym, podszyte astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
Ornat mający boki adamaszkowe, karmazynowe, kolumnę białą tureckiej materii w sosenki złotojedwabne z ptaszkami, szemerowany szychem białym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające boki adamaszkowe, karmazynowe, kolumny niebieskie drojetowe ⁶⁷ , szemerowane szychem żółtym, podszyte astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
Ornat mający boki na dnie czerwonym w kwiatki złote, srebrne i jedwabne, kolumnę parterową zieloną w duże kwiaty różnego koloru, szemerowany szychem, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1

⁶⁶ Gigansowe (wł. gingasowe); gingas – tkanina bawełniana drukowana, importowana do Polski w XVIII w. z zachodniej Europy.

⁶⁷ Drojet (fr. *droguet*) – dawna tkanina z wełny i jedwabiu.

Ornat mający kolumnę aksamitną, amarantową, boki z materii tureckiej, szemerowany galonkiem szychowym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające boki gigansowe, czerwone kolumny amarantowe, szemerowane taśmą białą, podszyte astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
ORNATY POJEDYNCZE W KOLORZE FIOLETOWYM	
Ornat mający boki niebieskie, różowe, kolumnę złotą tureckiej materii, szemerowany szychem białym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające boki na dnie granatowym w kwiatki złote, kolumny parterowe popielate w kwiat srebrny i jedwabny, szemerowane galonkiem szychowym, podszyte astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
Ornat mający kolumnę z materii tureckiej na dnie fioletowym w kwiaty jedwabne, żółte boki, półatłasowe, w kolorze orzechowym, szemerowany galonkiem szychowym białym, podszyty [k. 9] astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające boki z gredytoru fioletowego, kolumny z materii białej, szemerowane galonkiem szychowym, podszyte astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
ORNATY POJEDYNCZE W KOLORZE ZIELONYM	
Ornaty mające kolumny parterowe na dnie żółtym w kwiat srebrny i jedwabny, boki adamaszkowe, zielone, szemerowane galonkiem szychowym białym, astrachanią podszyte, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
Ornat mający kolumnę na dnie saskozielonym w kwiat srebrny i jedwabny, wyszywany, szemerowany kompanką żółtą szychową, boki przyciemniezielone w kwiat jedwabny, wyszywany, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę [d]rojową, niebieską, boki adamaszkowe, zielone, szemerowany szychem białym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę białą, niby lamową, w kwiat biały, boki adamaszkowe zielone, szemerowany taśmą jedwabną, czerwoną, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornat mający kolumnę gigansową, boki adamaszkowe zielone, szemerowany taśmą żółtą, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
ORNATY POJEDYNCZE W KOLORZE CZARNYM	
Ornat stary mający boki aksamitne czarne, kolumnę z złotej lamy tureckiej, szemerowany szychem białym, podszyty astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	1
Ornaty mające kolumny atłasowe czarne, boki półatłasowe, w kolorze orzechowym, szemerowane galonami białymi szychowymi, podszyte astrachanią, <i>cum omnibus requisitis</i>	3

Ornatów materialnych powszednich, <i>cum omnibus requisitis</i>	5
Ornatów mających boki z damizu ⁶⁸ , kolumny z atlasu białego, <i>cum omnibus requisitis</i>	2
KAPY W KOLORZE BIAŁYM	
Kapa, u której był na dnie zielonym, atlasowym, w kwiat duży, srebrny i jedwabny, poły i szczyt haftowane na lamie białej, szemerowana kompaną srebrną, podszyta astrachanią	1
Kapa, u której boki i szczyt z materii tureckiej w deseń złoty i kwiatki jedwabne, tył zaś na dnie białym w kwiat massykowy i jedwabny, szemerowana galonkiem szychowym, podszyta astrachanią	1
Kapa, u której boki i szczyt z materii białej w kwiat duży, srebrny i jedwabny, tył na dnie pomarańczowym w kwiat także duży, srebrny, podszyta astrachanią	1
Kapa mająca boki i szczyt na dnie popielatym w kwiat srebrny i jedwabny, tył cały z materii tureckiej na dnie żółtym w paski, po której cętki są massyfowe, szemerowaną galonkiem szychowym, podszyta astrachanią	1
Kapa, mająca boki i szczyt z materii tureckiej na dnie bladuróżowym w kwiat srebrny na kształt cyfer i jedwabny; tył cały na lamie białej w kwiat złoty i jedwabny, szemerowana galonkiem szychowym, podszyta astrachanią	1
[K. 10] KAPY W KOLORZE CZERWONYM	
Kapa, u której tył adamaszkowy, boki i szczyt z materii na dnie żółtym w srebrny kwiat i jedwabny, szemerowana szychem białym, podszyta astrachanią	1
Kapa, u której tył w pasy różnego koloru, mianowicie czerwone, z materii litej tureckiej, boki zaś i szczyt partyrowe popielate w kwiat duży, srebrny i jedwabny, szemerowana taśmą czerwoną, jedwabną, podszyta astrachanią	1
KAPY W KOLORZE FIOLETOWYM	
Kapa, u której tył różowy, niebieski, boki i szczyt złote z materii tureckiej, szemerowana szychem białym, podszyta astrachanią	1
Kapa, u której tył niebieski, różowy, boki i szczyt adamaszkowe, zielone, szemerowana taśmą żółtą, podszyta astrachanią	1
KAPY W KOLORZE CZARNYM	
Kapa mająca tył aksamitny, w kostkę z przyszywanymi rzadko złotymi kwiatkami, listwy i szczyt także z aksamitu czarnego, szychem żółtym tkanego, szemerowana galonkiem złotym, podszyta astrachanią	1

⁶⁸ Damiz; tamis – tkanina z długiej wełny czasankowej dobrego gatunku, wytwarzana również w Polsce w II poł. XVIII w.

SUKNIE PANA JEZUSA NAZAREŃSKIEGO	
Sukienka na dnie złotym w kwiat duży, różnego koloru, podszyta astrachanią	1
Sukienka na dnie terynelowym ⁶⁹ niebieskim w kwiat złoty i srebrny z blaszką, i jedwabny, podszyta astrachanią	1
Sukienka na dnie niebieskim, staroświeckiej materii w kwiat złoty, srebrny i jedwabny, podszyta astrachanią	1
Sukienka lamowa, biała, w kwiatki złote i jedwabne różnego koloru, podszyta astrachanią	1
Sukienka na dnie zielonym, atlasowym, w kwiat srebrny i jedwabny, duży, podszyta astrachanią	1
Sukienka z kitajki niebieskiej w kwiatki jedwabne różnego koloru, podszyta astrachanią	1
Szkaplerzy pojedynczych, małych, Trójcy Najświętszej, krosienkową robotą srebrem przerabianych	2
ANTEPEDIA ⁷⁰ W KOLORZE BIAŁYM	
Antepedium na dnie białym gredyturowym w kwiat duży, wyszywany jedwabiem różnego koloru, kolumny szemerowane szerokim galonem żółtym szychowym	1
[k. 11] Antepedia na atlasie białym, złotem w duży kwiat przyszywane, z których jedno jest z wyrażeniem w środku SSS. Trójcy, drugie śś. Jana i Feliksa, trzecie Najświętszej Panny Maryi Bolesnej	4
Antepedium, u którego dwa bryty ⁷¹ poboczne na kafowym gredyturze, złotem, srebrem i jedwabiami haftowane; bryt jeden średni, z materii tureckiej, galonem srebrnym od pobocznych brytów dzielący się	1
Antypedia na białym sztamecie ⁷² w różny kwiat, z których jedno na środku krzyż zakony mające	2
Antepedium w bryty żółte, adamaszkowe i atlasowe, w paski	1

⁶⁹ Tercynela, także tercanela (wł. *terzaniella*) – połyskliwa i ziarnista tkanina jedwabna lub półjedwabna o splocie płóciennym z wzorem kwiatowym, importowana z Włoch do Polski w XVII – I poł. XVIII w. i używana na kontusze, żupany i suknie.

⁷⁰ Antepedium (łac. *ante* – przed + *pendeo* – wiszę) – ozdobna osłona przedniej części ołtarza, wykonana z ozdobnej tkaniny, zdobionej skóry lub płyty drewnianej, metalowej, pokrytej płasko-rzeźbą albo malowanej.

⁷¹ Bryt (niem. *Breite* – szerokość) – mocowany pionowo pas lub klin tkaniny na ścianach, tu: ołtarza.

⁷² Sztameta (również stament, stamet, sztamet, sztamot) – tkanina wełniana w typie kamlotu (zob. przyp. nr 74), wyrabiana we Włoszech i w Rosji (tu od XVIII w.)

ANTEPEDIA W KOLORZE CZERWONYM	
Antepedium mające bryty z kitajki	1
Antepedium mające bryty tyczakowe ⁷³ w kwiatki	1
ANTEPEDIA W KOLORZE FIOLETOWYM	
Antepediów wybijanych metalem, złotem i srebrem	7
ANTYPEDIA W KOLORZE CZARNYM	
Antepedium mające brytów trzy kamlotowych ⁷⁴ , czarnych, a dwa gredytoryowych, zielonych	1
BIELIZNA	
Alby szwabskie mające koronki złote są	2
Alby szwabskie mające koronki srebrne	2
Alby z płótna lnianego mające koronki niciane, podszyte kitajką czerwoną	5
Alby z płótna lnianego mające koronki niciane, podszyte płótnem czerwonym	6
Alby z płótna lnianego mające koronki niciane, niebieskim płótnem podszyte	6
Alba mająca u dołu na dnie niebieskim wyszyte kwiatki	1
Alby z płótna lnianego mające koronki niciane białe, niczym nie podszyte	6
Alby z płótna lnianego nowe, nie mające jeszcze koronek	2
Humerałów z płótna szwabskiego, jedwabiem różnego koloru i złotem wyszywanych w kwiatki	7
Humerałów z płótna szwabskiego, haftowanych złotem i jedwabiem czarnym	2
Humerałów z płótna lnianego, na codzienne używanie	17
Humerałów dla JJ. XX. świeckich, z których dwa są z płótna szwabskiego, reszta z lnianego	8
[k. 12] Tuwalnia ⁷⁵ z gredytora białego, mająca szlaki wokoło a środkiem kwiat wyszywany jedwabiem	1
Tuwalnie z gredytora białego, szemerowanych galonkiem szychowym wokoło, we środku kwiat jedwabiem wyszywany mających, z których jedna jest szychem białym, druga żółtym	20

⁷³ Tyczakowe – bliżej nie określone pojęcie.

⁷⁴ Kamlot (fr. *camelot*) – cienka, ostra tkanina wełniana, często z domieszką przędzy bawełnianej; dawniej również z jedwabiu lub sierści kozy angorskiej.

⁷⁵ Tuwalnia (wł. *tovaglia* – obrus) – pas materiału w rodzaju szerokiego ręcznika, który ministranci trzymali przed przystępującymi do Komunii św.; chusta.

Tuwalnia pokrzywkowa, żółtą kitajką podszyta	1
Tuwlania rąbkowa prosta, z czerwonymi paskami	1
Rokiet ⁷⁶ trefionych ⁷⁷ lazurowanych	10
Komeszek	12
Obrusów ołtarzowych	40
Ręczników dużych	14
Ręczników małych ołtarzowych	23
PASKI DO ALB	
Pasków jedwabnych do przypasania alb	2
Pasków włóczkowych do tychże alb	8
MSZAŁY	
Mszał w srebro sprawny duży	1
Mszałów dużych	8
Mszałów requialnych	10
Rytuał duży	1
Agendek małych	2
Graduał wielki	1
Antyfonarzów	2
Manual ⁷⁸ zakonny	1
CYNA, MIEDŹ I ŻELAZO	
Lichtarzów cynowych wielkich na ołtarze	12
Lichtarzów cynowych mniejszych	36
Lichtarzów małych cynowych, stołowych	10
Lichtarzów z kompozycji po części, po części z szkła	2
Lichtarzów mniejszych stołowych, cynowych	2
Lawaterz cynowy cały	1

⁷⁶ Rokieta (łac. średniow. *rochettum*) – rodzaj komży o wąskich rękawach, podbitej kolorową materią, noszonej przez kanoników, prałatów.

⁷⁷ Trefionych – tzn. karbowanych, fryzowanych.

⁷⁸ Manual (łac. *manualis* – ręczny) – podręcznik.

Tacek cynowych do ołtarzów	2
Kociołek cynowy na święconą wodę	1
Kropielnic cynowych dużych w postumentach drewnianych, przy drzwiach kościelnych, na święconą wodę	2
Kropielniczek małych cynowych na święconą wodę, w zakrystii będących	2
[k. 13] Krzyż mosiężny ołtarzowy	1
Forma do ciągnięcia stoczków ⁷⁹ mosiężna	1
Puszek cynowych do umywania palców	2
Taca mosiężna	1
Nalewka do tejże tacy, także mosiężna	1
Krzyż w zakrystii z korpusem drewnianym na postumencie kwadratowym, w którym relikwie świętych znajdują się	1
Krzyżów ołtarzowych drewnianych	10
Panew ⁸⁰ do topienia wosku miedziana	1
Nalewka także miedziana do robienia świc	1
Trynożek żelazny pod kociołek	1
Latarnia blaszana do chorych	1
Dzwonków do kościoła	8
Panewka miedziana do robienia stoczków	1
Fajerka żelazna z trójnóżkiem	1
Sygnaturka w kopule na środku kościoła	1
Dzwonów na wieży niewielkich	2
Wałów do zawieszania stoczków z drzewa	2
RZECZY RÓŻNE KOŚCIELNE	
Lichtarzów drewnianych	8
Szczypców żelaznych	5
Szczotek do obmietania kościoła	2
Żelaz do pieczenia opłatków	2

⁷⁹ Stoczek – świeca wotywna.

⁸⁰ Panew (niem. *Pfanne*) – duże metalowe naczynie w kształcie kociołka, używane dawniej do gotowania, smażenia itp.

Sito pytlowe do mąki	1
Konewka drewniana na wodę	1
Nożyczki żelazne	1
Żelazko do wyrzynania hostii	1
Żelazko do wyrzynania komunikantów	1
Sukno stare w zakrystii pierwszej na mienie, niebieskie	1
Krzesło stare w kwiaty na dnie białym, niegdyś srebrne i czerwone, włóczką tkane	1
[k. 14] Taborety, takż na dnie białym w kwiaty czerwone, włóczką tkane	2
Dywan długi w kolorach	1
Sukien czerwonych na gradusy ⁸¹ ołtarza wielkiego, starych	2
Sukno koloru niebieskiego, takż na gradusy	1
Dywaników różnego koloru, starych	5
Umbra ⁸² , na dnie białym haftowana złotem i jedwabiem, z wyrażeniem monstra(n)cji na środku, a szlakiem haftowanym złotem i jedwabiem, boki nadto mająca, galonek szychowy wokoło żółty	1
Umbra, tymże samym sposobem zrobiona, ale przystarzała	1
Trumna, która się wystawuje na egzekwie ⁸³ , obita adamaszkiem czerwonym i galonkami złotemi	1
Trumna z drzewa, niczym nieobita	1
Katafalek z czterech gradusów składający się	1
Sito pytlowe do mąki	1
Stolików przy wielkim ołtarzu	1
Poduszek różnych do ołtarzów	9
Bursa do noszenia <i>Sanctissimum</i> ⁸⁴ do chorych z aksamitu czerwonego, mający gwiazdeczki srebrne	1
Pasek z materii białej w kwiaty złote i jedwabne, do przypasywania sukienki Pana Jezusa	1

⁸¹ Gradus (łac. *gradus*) – stopień, schodek.

⁸² Umbra (łac. *umbra* – cień) – osłona tłumiąca zbyt jaskrawe światło; abażur.

⁸³ Egzekwie (łac. *exsequiae* – nabożeństwo żałobne) – potocznie nazywane nieszpory i jutrznia za zmarłych.

⁸⁴ *Sanctissimum* – łac., N. Sakrament.

Sznurek do rąk Pana Jezusa Nazareńskiego, złoty z jedwabiem, z takiemż na końcu kutasami ⁸⁵	1
Baldachim	1

[K. 15] SREBRO RÓŻNE KOŚCIELNE	Łuty ⁸⁶	Ćwierci	Sztuki
Monstrancja z całym adornamentem ⁸⁷ swoim wążąca	144		1
Puszka <i>ad conservandum Sanctissimum</i> ⁸⁸ , wewnątrz i zewnątrz wyłaczana, z koroną takąż wyłaczaną, w której wierzchu jest krzyżyk utrzymujący się na gałce jaspisowej	80		1
Kielichów z patenami, zewnątrz i wewnątrz połączonych	136		3
Pacyfikał ⁸⁹ z postumentem owalnym, w którym znajduje się <i>Signum S. Crucis</i> ⁹⁰	32		1
Puszka <i>cum oleo infirmorum</i> ⁹¹ , wewnątrz wyłaczana	3		1
Kielichów, wewnątrz tylko wyłaczanych a po wierzchu częściami	40		2
Sukienka srebrna z koroną na obrazie N. P. Maryi Bolesnej	128		1
Sukienka srebrna na obrazie ś. Jana Nepomucena	96		1
Sukienka srebrna na obrazie ś. Kajetana	94	2	1
Sukienka srebrna na obrazku maleńkim przy <i>cymborium</i> ⁹² , przybitym N. P. Maryi	2		1
Lampa przed <i>Sanctissimum</i> wisząca	336		1
Krucyfiks na wielkim ołtarzu, kamykami prostemi wysadzany	36		1
Trybularz ⁹³ zważony razem z łódką	80		1

⁸⁵ Kutas (tur. *kutan*) – ozdoba z nici, jedwabiu, wełny, sznurka zrobiona w kształcie pędzla.

⁸⁶ 1 łut = 1/32 funta.

⁸⁷ Adornament (łac. *adornamentum*) – ozdoba.

⁸⁸ *Ad conservandum Sanctissimum* – łac., do przechowywania N. Sakramentu.

⁸⁹ Pacyfikał (łac. średniow. *pacificalis*) – relikwiarz podawany wiernym do całowania.

⁹⁰ *Signum S. Crucis* – łac., znak Krzyża Św.

⁹¹ *Cum oleo infirmorum* – łac., na olej do namaszczania chorych.

⁹² Cymborium, właściwie cyborium (łac. *ciborium* – czara, puszka, kielich) – tabernakulum, miejsce przechowywania N. Sakramentu.

⁹³ Trybularz (łac. *turibulum*) – kadzielnica kościelna.

Patena osobna do noszenia <i>Sanctissimum</i> do chorych	7		1
Lichtarzów przed <i>Sanctissimum</i> małych, razem ważących	27		2
Korona u ś. Jana de Matty, w promienie	4		1
Korona u b. Michała de Sanctis, w promienie	8		1
Serce u tegoż b. Michała de Sanctis		2	1
Cierniowa korona srebrna u P. Jezusa	20		1
Cierniowa korona u P. Jezusa na krzyżu	2		1
Serce u tegoż P. Jezusa na krzyżu	2		1
Korona w promienie u ś. Feliksa	4		1
Tabliczek, czyli wotów srebrnych, zważonych razem	79		14

[k. 16] Z zakrystii są drzwi przechodnie na wylot do klasztoru.

Klasztor

Obok kościoła wyżej opisanego, murowany jest klasztor w kwadrat, czyli w lenii cztery na dwa piątra, w proporcji najstosowniejszej architektury, długi od południa na północ łokci 84, szeroki łokci 80, wysoki łącznie z dachem łokci 24, który w swojej cyrkumferencji jedną tylko ścianę zewnątrz i facjatę przed wejściem ma tynkowaną i wapnem pobielaną, wewnątrz zaś wszystkie cztery ściany, a zewnątrz trzy nie są tynkowane, ani pobielane. Do niego po prawej stronie wchód, czyli furta. Pierwsze jej drzwi od dworu są podwójne, drewniane, z zawiasami i hakami żelaznymi, tudzież i zasuwą, wewnątrz jak najmocniej opatrzone. Drugie od klasztoru podobnież drewniane, na zawiasach i hakach żelaznych, i z zamkami zewnątrz klasztoru. Pierwsze dolne piątro tego klasztoru ma cztery wkoło korytarze: na pierwszym z wschodu na zachód, żadnych cel, czyli pomieszczeń zakonnych nie ma, ale tylko prowadzi do zakrystii, przy której drzwiach znajdują się schody na drugie piątro; idąc ciągiem drugi korytarz z południa na północ, ten korytarz zamyka w sobie cele po obydwóch stronach, z strony południowej znajdują się cel 5, z strony północnej liczy cel 4, garderobą 1, a przy końcu tegoż korytarzu jest *locus communis necessitatis*⁹⁴; na tejże stronie korytarza są drzwi do lochów. Trzeci korytarz od zachodu na wschód, zamyka w sobie refektarz, w którym zakonnicy jadają, którego długość łokci 27, szerokość łokci 12. Opisanie znajdujących się w nim rzeczy, po opisanu klasztoru, w zupełności poniżej przyłącza się.

⁹⁴ *Locus communis necessitatis* – łac., ubikacja.

[k. 17] Obok refektarza, po prawej stronie jest kuchnia, z której są drzwi do piekarni, z piekarni zaś są drzwi do dyspensy⁹⁵. Sprzęty kuchienne również poniżej opisują się. Z strony zachodniej tego korytarza, naprzeciwko drzwi kuchennych, są drzwi do *quadrum*⁹⁶, w którym znajduje się studnia, głęboka łokci 18, szeroka łokci 2 1/2, z kołowrotem do ciągnięcia wody, gontami pokryta. Czwarty korytarz od północy na południe, zamyka cel po obydwóch stronach; z strony północnej cel jest 5; z strony południowej, w samym rogu jest garderoba, obok niej z prawej strony są drzwi, za którymi schody, prowadzące przez lochy na dziedziniec; dalej idąc są schody obszerne na drugie piętro, za schodami liczy się cel 5, między którymi są także drzwi z schodami prowadzącymi na ogród. To pierwsze piętro *ad quadrum*⁹⁷ ma okien widocznych 30. Na murze zaś każdym, okno od okna przedzielającym, są karty geograficzne i inne różnego rodzaju lan(d)szafy; po drugiej zaś stronie obrazy w ramach drewnianych, pokostem pociąganych, na płótnie, w kolorach malowane, wyrażające ŚŚ. Patryarchów różnych zakonów. Podłoga na tym całym pierwszym piątrze jest drewniana.

Drugie wyższe piętro, podobnie jest o czterech korytarzach: pierwszy korytarz od wschodu na zachód, z murem kościelnym łączący się, żadnych pomieszczeń nie ma, ale tylko ustanowieniem nader miłym obrazu Najświętszej Maryi Panny z drzwiami szklanymi, przed którym dniem i nocą pali się lampa; tudzież miejscem na kształt celi, dla odwiedzenia Najświętszego Sakramentu, jest ozdobiony. Drugi korytarz z północy i południa, zamyka cele po obydwóch stronach; z strony południowej jest oratorium⁹⁸, dwoma [k. 18] oknami oświetlone i cel 4, na końcu *locus communis necessitatis*. Z strony południowej jest cel 6. Na tym korytarzu cel 6 i oratorium, odcięte są dwoma fortami⁹⁹ z drzewa, dla zakonnej początkowej młodzieży uczącej się przez pierwsze dwa roky retoryki, czyli krasomówstwa kościelnego i cywilnego; po tej przez dwa lata filozofii, po filozofii przez trzy lata teologii stosowanej do wiary i obyczajów godnych chrześcianina umiającego oddawać Bogu co jest Boskiego, a monarsze co jest monarszego. Trzeci korytarz od wschodu słońca na zachód, zamyka w sobie salę literalną, miejsce do składu rzeczy na kształt garderoby. Obok niej, z prawej ręki jest biblioteka, której długość łokci 21, szerokość łokci 12, na książki klasztorne, doskonałym ręki malowidłem, pawimentem taflami uścielanym, i gustownymi do konserwy ksiąg szafami ozdo-

⁹⁵ Dyspensa (łac. *dispensa*) – komora, spiżarnia.

⁹⁶ Kwadrum (łac. *quadrum* - czworokąt) – wirydarz, dziedziniec czworoboczny wewnątrz zabudowań klasztornych otoczony zwykle arkadowymi krużgankami i obsadzony roślinami, krzewami i drzewami; przeznaczony do przechadzek (łac. *viridarium* – ogród, park).

⁹⁷ *Ad quadrum* – łac., na wirydarz.

⁹⁸ Oratorium (łac. *oratorium*) – kaplica zakonna.

⁹⁹ Fort (niem. *Pforte*, fr. *fort* – mocny) – furta, krata.

biona, a trzema oknami oświetlona. Czwarty korytarz z południa na północ, zamyka cele mieszkalne po obydwóch stronach, których z strony północnej liczy się 5, z strony zaś południowej, na początku korytarza są schody, na których drzwi na strych, cel zaś cztery. Na całym tym piątrze drugim, podłoga jest drewniana. Wszystkich czterech korytarzy ściany naprzeciwko okien, obrazami w ramach, w różnych kolorach malowanymi, jako to życie ś. Jana de Matty, tudzież życie ś. Feliksa de Valois i innych świętych, są ozdobione; na drugiej zaś [k. 19] stronie pomiędzy oknami, różnego rodzaju lansafty, tudzież mapy geograficzne znajdują się. Okien na tym całym piątrze znajduje się wychodzących 34. W każdej celi, tak pierwszego piątra, jako i górnego, znajduje się stół, stołki, szafa dla chowania książek, tapczan albo łóżko, podłoga drewniana, drzwi z zamkiem zewnątrz do zamykania, okno taflowe od ulicy, piec i kropielnica. Na tymże drugim piątrze z strony północnej, za wielkim ołtarzem, jest chór murowany do odmawiania powinnych pacierzy zakonnych, którego długość 13, szerokość 9 1/2 łokci, wysokość zaś 20. W nim okno do kościoła wychodzące, duże, jest jedno, na ulicę zaś zrobionych w murze jest 4, dwa mniejsze w figurze owalnej, nad niemi w figurze kwadratowej także dwa. Ławki koło muru w całym chórze z lamperiami do siedzenia, stołarskiej roboty, znajdują się, obrazów wyrażających życie b. Michała de Sanctis 10, Najświętszej MARYI Panny 2, lichtarów na postumentach drewnianych wysokich 4. Kropielnica przy drzwiach cynowa, szufladek na piasek przy ławkach postawionych 6. Podłoga w tym chórze drewniana.

Pod samym dolnym piątrzem są lochy do złożenia tak trunków, jako i wszelkiej ogrodniny. Wejście do klasztoru jest jedno pryncypalniejsze z miasta, z dwoma zaporami, z których jedno do klasztoru jest zawsze zamknięte. Wejście do ogrodu jest dwojakie, jedno z klasztoru, drugie z dziedzińca. Ogród ten przy klasztorze jest kwadratowy, położenie onegoż na południe, którego długość na łokci 125, szerokość 175, cały w swej cyrkumferencji jest murem [k. 20] obwiedziony. Przy wrotach na dziedzińcu prowadzących, po prawej stronie ma oranżerią drewnianą. Na środku tego ogrodu jest altanka drewniana, która przez dawność czasu zdezolowana, potrzebuje reperacji. W tym ogrodzie ulic pryncypalnych krzyżowych trzy, kwatery dwie wysadzone bukszpanem, inne agrestem, porzeczkami i nieco drzew rodzajnych. Z tego ogrodu, idąc koło oranżerii wychodzi się na podwórze, czyli dziedzińcu klasztorny, po prawej ręce mieści się szpeklerz drewniany, do oranżerii przytknięty i prawie z nią złączony, którego długość, jako i oranżarii, łokci 21, szerokość 8, do niego drzwi na zawiasach i hakach żelaznych z zamkiem, i szkubłem do zamykania, w którym do zsytywania zboża znajduje się zasieków 3, ten cały gontami pobity.

Dalej idąc na wschód jest wozownia z drzewa na palach postawiona, wysunięta za mur; pierwszą ścianę, w której są zrobione drzwi, ma murowaną, która jest złączona z murem opasującym cały obwód klasztoru, której długość

łokci 25, szerokość łokci 10, wysoka co do muru łokci 12. Za nią na północ jest browar murowany, długi na łokci 30, szeroki na łokci 15, na dwa piętra na dole są miejsca dla składu różnych rzeczy gospodarskich; na drugim piętrze są stancje zdolne do mieszkania, lecz teraz niedawnymi czasami, będąc składem magazynu wojsk rosyjskich, ze wszystkim jest spustoszony i zupełnej potrzebuje reparacji; niedaleko tego browaru ku wschodowi jest kuźnia murowana, szeroka łokci 5, długa łokci 10, gontami pokryta. Za tą kuźnią jest brama murowana wjazdowa, za bramą są drzwi małe do lochów. Dalej postępując w lewą rękę, także na wschodzie, pod refektarzem i kuchnią jest stajnia, długa 40, szeroka 12 łokci, w której koni mieścić się może 12, także ma oddzielne miejsce dla złożenia szorów¹⁰⁰ i innych rzeczy do stajni należących. Wszystkie te wyszczególnione zabudowania gontami są pokryte i w cyrcumferencji obmurowanego klasztoru zamieszczone.

[... *Na kartach 21-108v znajduje się nie publikowany tutaj „Inwentarz biblioteki”*].

[k. 109]

Inwentarz refektarza

Refektarz cały murowany z sklepieniem, z piecem kaflowym, w którym okien 4 z kratami żelaznymi, katedra do czytania drewniana, stołów 8. Szafa drewniana wielka, jedna, w której drzwiczek w kratki robionych 3 w górze, na dole zaś trzy drzwiczek całych drewnianych.

	Sztuki
SPRZĘT REFEKTARSKI	
Krucyfiks duży z korpusem	1
Obrazów różnych malowanych	8
Tabliczek, na których napis <i>Chorus</i>	2
Obrusów	8
Serwet	29
Łyżek rógowych	11
Łyżek cynowych	7
Nożów z widelcami w białych składach, par	19
Kuflów blaszanych	20
Szklanek	7

¹⁰⁰ Szory (niem. {Ge}schirr – uprząż) – szeroki pas skórzany lub parciany, zakładany na pierś konia z pomocniczymi rzemieniami.

Lampeczek	6
Kieliszków	2
Lichtarzów cynowych	5
Szczypców	2
Solniczek szklanych	2
Solniczek drewnianych	8
Karafinek na ocet	3
Talerzy glinianych	24
Konewek miedzianych	2
KSIĄŻKI REFEKTARSKIE	
<i>Biblia Sacra</i> w łacińskim języku	1
[k. 110] <i>Vitae Sanctorum</i> bez tytułu, tom	1
<i>Supplementum ad Florem Sanctorum</i>	1
<i>Ceremoniale Ordinis</i>	1
<i>Stella Didaci de contemptu mundi</i>	1
<i>Liber Regulae et Constitutionum</i>	1
<i>Chronicon Ordinis</i>	1
<i>Necrologium, in quo notantur fratres defuncti</i>	1
INWENTARZ KUCHENNY	
Baniak miedziany nowy	1
Baniaków starych miedzianych	3
Rądlów nowych	6
Rądlów starych	8
Kocioł z nakrywką	1
Kociołek mały	1
Patelnia nowa	1
Patelni starych	3
Patelnia stara mała	1
Nakryć do rądlów	2
Druszlak miedziany	1

Druszlak wielki, takó¿ miedziany	1
Błach, czyli deków miedzianych	3
Makaronicy	2
Ły¿ek ¿elaznych	2
Ły¿ka druszlakowa	1
Ły¿ka blaszana	1
Karas ¹⁰¹ miedziany	1
[k. 111] Tartka	1
Ruszt	1
Ro¿en du¿y	1
Ro¿en mniejszy	1
Trójnó¿ek	1
Wilków ¿elaznych	2
Obłó¿yn ¿elaznych	2
Mo¿dzierz z tłuczkiem mosię¿ny	1
Noszadło do noszenia chorym jedzenia	1
Tablic drewnianych do noszenia przystawek	2
Stolnica do mieszania ciasta	1
Wałek do taczania ciasta	1
Tasaków	3
INWENTARZ DYSCYPLINY	
Skrzyñ zamykanych na zsypywanie ró¿nych legumin ¹⁰²	6
Sito	1
¿elaz do pieczenia andrutów ¹⁰³ , starych	2
Alembik ¹⁰⁴ miedziany z nóżkami i czapką	1

¹⁰¹ Karas – karafka.

¹⁰² Legumina (łac. *legumina* – jarzyny) – dawniej artykuły spo¿ywcze, zwł. kasza, mąka, groch, jarzyny, warzywa.

¹⁰³ Andrut – cienkie ciasto, niekiedy zwijane w rurki; wafel.

¹⁰⁴ Alembik (arab. *al-anbik*) – naczynie słu¿ące do destylacji cieczy, zwł. alkoholu.

Miedników ¹⁰⁵ miedzianych	2
Ruszt składany	1
Świder do masła	1
Siekier	2
Spryca blaszana	1
Tygiel	1
Liwar do wozu	1
Półbeczków	5
Cebrzyków dużych	2
[k. 112] Cebrzyków mniejszych	2
Kosz pleciony	1

N.B. Co należy do sprzętów kuchennych, nie podaje się naczynia glinianego, jako to: przystawek, rynek, dzbanków, garków itd., gdyż te częstemu zepsuciu podpadając, ustawicznej odmiany potrzebują.

	Sztuki
INWENTARZ SPICHLERZA	
Zasieków na zboże	3
Szala do ważenia mięsa	1
Półbeczek	1
Wazonów kamiennych	2
Kół nowych	2
Buda do sani, bez obicia	1
Beczek na piwo nowych	12
Drzewo nowe na budę do sani	1
Beczulka niewielka	1
Latarni	2
Błach żelaznych do pieców	18
Gwiazda blaszana	1

¹⁰⁵ Miednik – naczynie albo wiaderko miedziane.

INWENTARZ BROWARU	
Kocioł wielki miedziany do warzenia piwa	1
Kadzi dobrych wielkich	2
Kadź wielka stara	1
Przykadek	3
Rynwa do nalewania piwa	1
Konwia do wody	1
Czerpak	2
[k. 113] Ceber do noszenia wody	1
INWENTARZ KUŹNI	
Miech kowalski	1
Kowadło	1
Młot duży	1
Młotków mniejszych	2
Kliszczy	3
Druszlaków	2
Gwoździelnica	1
INWENTARZ STAJNI I WOZOWNI	
Koni klasztornych, par	1
Bryczka nowa	1
Bryczka stara	1
Kolaseczka	1
Szorów	3
Pószorków z naszelnikami ¹⁰⁶ , par	2
Liców	3
Kantarków ¹⁰⁷	4
Uzdeczka konopna	1

¹⁰⁶ Naszelnik – pas łączący szyję konia z końcem dyszla.

¹⁰⁷ Kantar – uździelnica bez wędzidła służąca do uwiązywania konia, np. u żłobu; także wkładana koniowi do pyska, puszczanemu na pastwisko w celu łatwiejszego ujęcia go; wędzidło, uzda.

Uzdeczek rzemiennych	4
Skrzynka do siczki rznienia	1
Rzezak	1
Kół okutych para	1
Wózek bez kół	1
Waszątek ¹⁰⁸	1
Sań	2
INWENTARZ OGRODU	
Okien inspektowych	26
Okien dużych w orężarni	3
[k. 114] Grac ogrodowych	5
Nożyce stare	1
Rydlów	3
Szczypce do obcinania robaków żelazne	1
Konewek drewnianych	2
Grabel drewnianych	2
Piłek małych	2
Wazoników glinianych nowych	30
Drabina podwójna	1
Widły okute żelazem	1
Łopata drewniana	1
Wiader nowych trzy	3
Skrzynia do chowania nasion ogrodowych	1
Stolik	1
Tapczan	1
Kłódek	2

¹⁰⁸ Waszątek (niem. *Fassung*) – czterokołowy powóz bez resorów z nadwoziem drabinkowym (koszem z wyplatanyimi bokami), opartym bezpośrednio na osiach, używany jako pojazd podróżny i bagażowy; nadwozie wozu gospodarskiego.

Opisanie lochów

Lochów wszystkich pod klasztorem znajduje się, z tych w jednym mieści się piwo, w drugim i trzecim trunki różne, jako to: wino, miód, w czwartym sama kwaśnina w stanwiach, w piątym różna ogrodnina. Trzy zaś pozostałe są próżne.

Te wszystkie lochy są pod zamknięciem, mający każdy drzwi na zawiasach i hakach żelaznych, z skoblami i wrzeciędzami do zamykania na zamki, które zaś są obok ulic, te mają okna z kratami żelaznymi dla przechodzenia wiatru, i każdy z nich sklepienie, i framugi z cegły wymurowane mający. Wchody zaś do tych lochów z dwóch są stron, jednak w cyrkumferencji obmurowanego klasztoru i położenie, i wstęp do siebie mając.

	Sztuki
INWENTARZ GARDEROBY	
Waza cynowa z nakrywką	1
Łyżka cynowa do wazy	1
Mis cynowych	3
Półmisków cynowych, mających brzegi fałdowane	7
[k. 115] Półmisków cynowych gładkich	3
Salaterek cynowych	3
Przystawek cynowych	33
Stołów wielkich	3
Stolik geometryczny	1
Stolików	4
Skrzynia na świecy	1
Skrzynia z papierami i instrumentami należącymi do kapeli	1
Pięk z kruszkami	2
Pozderko z flaszkami	1
Beczułek z gontalami ¹⁰⁹	2
Sit	8
Rzeszota ¹¹⁰	1

¹⁰⁹ Gontal – długi i cienki gwóźdź do przybijania gontów; brenal.

¹¹⁰ Rzeszoto – sito z dużymi otworami do przesiewania ziarna.

Tygiel	1
Drzewiec do hyblów	3
Śruba	1
Zamków starych	3
Dzwonek z prężyną żelazną	1
Blachy białej, arkuszy	80
Cystól ¹¹¹	2
Basetła ¹¹² stara	1
Skrzynek starych	3
Dzwon bez serca	1
Szuflad	2
Półbeczków	3
Szaragów ¹¹³	2
Żelazko do musztuku ¹¹⁴	1
Strzemion	4
Żelazo do lampy	1
Piernatów ¹¹⁵	3
Materaców	2
Sienników	4
Tapczanów	2
Parawanik	1
[K. 116] INWENTARZ LUDZI KLASZTORNÝCH	
Kucharz	1

¹¹¹ Cystól (gr. *cista* – skrzyneczka, szkatułka) – naczynie w kształcie cysty.

¹¹² Basetła (czes. *bastel*, wł. *basetto*) – dawniej wiolonczeła.

¹¹³ Szaragi (niem. *Schragen*) – stojąca drewniana rama z kołkami lub hakami służąca za wieszadła na odzież.

¹¹⁴ Munsztuk (niem. *Mundstück*) – rodzaj kielzna składającego się z dwu metalowych drążków, połączonych trzecim drążkiem zakładanym koniowi do pyska i z łańcucha opasującego dolną szczękę; służące do kierowania koniem i hamowania go.

¹¹⁵ Piernat – materac wypełniony pierzem i nie przesywany; w l.mn. pościel, bety.

Kuchta ¹¹⁶	1
Chłopców do posługi	2
Furman	1
Ogrodnik	1
Ogrodniczek	1
Palaczów	2
Zakryściańczyk	1
Organista	1

Szpital

Chociaż oddzielnej od klasztoru budowli pod nazwiskiem szpitalu nie masz, jednak klasztor od początku swego tu założenia świadczył i świadczy ludziom ubogim, żadnego do życia funduszu nie mającym, uczynki miłosierdzia. Prócz bowiem, że żadnemu przechodniowi proszącemu wsparcia w potrzebach, naszej uczynności nie unikamy, że wdowy po zmarłych mężach służących niegdyś w klasztorze, dla siebie i dzieci swoich żywność po większej części z klasztoru biorą, nadto osoba jedna szlachetna, funduszu do życia nie mająca, od lat 19stu ma w klasztorze stół i mieszkanie. Inne także osoby, jedni kalectwem, drudzy starością, stawszy się niesposobnemi do pracowania, mają z klasztoru i potrzeb swoich opatrzenie.

Liczba osób żyjących z klasztoru

Andrzej Prokopowicz lat 54.

Bazyli Winnicki lat 50.

Andrzej Dziadziński lat 59.

Stanisław Krząpkowski lat 60.

[k. 117]

Szkoła, czyli konwikt

Klasztor łucki utrzymuje konwikt, w którym ubogich lecz szlacheckich rodziców dzieci biorą edukacją w nauce i pobożności. Ten konwikt z wyraźnego rozrządzenia Jaśnie Wielmożnego Kaspra Kazimierza Kolumny Ci(e)ciszowskiego, biskupa łuckiego i żytomierskiego, orderu Ś. Aleksandra Newskiego, Orła Białego i Ś. Stanisława Kawalera¹¹⁷, powiększony jest do osób

¹¹⁶ Kuchta – pomocnik kucharza.

¹¹⁷ Ostatni biskup kijowski 1784-1798 (od 1775 r. koadiutor bpa kijowskiego), biskup łucko-żytomierski w latach 1798-1827, następnie arcybiskup mohylowski, † 28 IV 1831 r. w Łucku, R. N i r, *Cieciszowski, Cieciszewski, Kasper*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 3, Lublin 1979, kol. 464.

dwunastu. Młodzi szlachetnie urodzonej, które umieszczone zostawszy w murach klasztornych, z funduszu klasztornego wszelkie co do wiktu, odzienia, lekarza, apteki i dalszych potrzeb mają opatrzenie. Innych zaś osób do dziesięciu na swoim wiccie biorą edukacją, wraz zwyż wymienionemi.

W wyrażonym konwikcie znajdują się trzy klasy, pierwsza, druga i trzecia; Nauki klasy pierwszej są następujące: języka łacińskiego początku, nauka chrześcijańska czyli katechizm, arytmetyka początkowa, geografii początku, tłumaczenie z języka polskiego na łaciński. Drugiej klasy nauka jest: język łaciński, historia Pisma świętego wyjęta z Starego Testamentu, arytmetyka wyższa, geografia dalsza, tłumaczenie podobnie z języka polskiego na łaciński. [k. 118] Trzeciej klasie nauki dawane: język łaciński, historia Pisma świętego Nowego Testamentu, nauka moralna ściągą się do obyczajności, arytmetyka we wszystkich swoich częściach, tudzież o liczbach łamanych, geografia całkowita, tłumaczenie tak z języka polskiego na łaciński w materiałach moralnych, jako też z języka łacińskiego na polski, osobliwie dawnych wodzów greckich.

Każdego dnia około godziny siódmej rannej konwiktorowie są przytomni mszy świętej, podczas której odprawują nabożeństwa przyzwoite na chrześciana i katolika. Każdej zaś niedzieli i święta uroczystego, oprócz mszy ś. rannej, bywają przytomni mszy świętej śpiewanej, kazaniu i suplikacjom¹¹⁸. Co zaś należy do katechizmu, ten im każdego dnia o godzinie wieczornej dawany bywa.

Liczba osób w konwikcie umieszczonych

Jan Kunicki	lat 14
Kazimierz Krzyżanowski	lat 15
Apolinary Krzyżanowski	lat 11
Kajetan Zomerfeld	lat 13
Józef Zomerfeld	lat 9
Stefan Rybczyński	lat 16
Jan Rybczyński	lat 11
Piotr Wolski	lat 15
Andrzej Płazowski	lat 13
Paweł Lwowicz	lat 15
Wincenty Gąsecki	lat 10
Andrzej Kotowski	lat 19
Dyrektor Mikołaj Eliaszewicz	lat 24

¹¹⁸ Suplikacje (łac. *supplicatio* – publiczne modły) – religijne pieśni o charakterze błagalnym.

[k. 119]

**Wieś Jarowica
do XX. Trynitarzów łuckich należąca**

Wyszczególnienie prawa do tejże wsi służącego, z opisaniem inwentarza dochodu rocznego i innych stosownych kategorii.

Wielmożny niegdyś Paweł Majkowski, skarbnik braclawski, fundator klasztoru łuckiego, kupiwszy dziedzictwem na osobą swoją jedną połowę Jarowicy od WW. Horainów, drugą połowę podobnież prawem dziedzictwa od WW. Tyszów Bykowskich, skarbników czerniechowskich, całą pomienioną wieś Jarowicę klasztorowi łuckiemu XX. Trynitarzów oddał i zaprzysiągł przed aktami ziemskimi krzemienieckimi roku 1729⁸⁰, d. 8 oktobra.

**Opisanie budynków, ogrodów, pól, sianozęci¹¹⁹
do folwarku jarowickiego należących**

Budynek z drzewa stary, mający po jednej stronie izbę z alkierzem¹²⁰ i komórkę, po drugiej stronie piekarnią i komorą, cały gontami jest pobity. Za tym budynkiem o kilkadziesiąt kroków szpichlerz stary, słomą posyty, w którym znajduje się zasieków 7. Dalej idąc jest gumno¹²¹ pierwsze, składające się z stodoły i z szop trzech; całe z tarcic¹²² jest zbudowane. Wjazd do nich są wrota podwójne, podobnież z tarcic na biegunach, przy tych wrotach jest furka mała na biegunach, z kilku schodami. Przy tym gumnie jest umieszczonych obór dwie po obydwóch stronach, wrota do nich są podwójne z tarcic, zrobione na biegunach. Drugie gumno składa się z stodołki z chrustu, wrota tylko z tarcic mającej, tudzież z wiarni¹²³, podobnież z chrustu plecionej, w której znajduje się zasiek podwójny, z tarcic robiony i skrzynia do sypywania [k. 120] zboża; wjazd do tego gumna są wrota podwójne z tarcic na biegunach. Stajnia nowa z wozownią i komórką, wszystkie z tartego drzewa zabudowane, słomą poszyte. Wozownia druga stara z drzewa, mająca przybudowaną szopkę, także z drzewa, podobnież starą i już nachyloną, pod którą znajduje się loch do chowania warzywa. Niedaleko rzeki Styru, na dole, jest łąźnia z tartego drzewa wystawiona, gontami pobita, w niej znajduje się izb dwie z oknami i wszelkimi należytościami. Obok łąźni, po lewej stronie, jest winnica stara z suszarnią do składów suszenia, mająca

¹¹⁹ Sianozęć – łąka przeznaczona do zbioru traw na siano; także skoszona trawa.

¹²⁰ Alkierz (niem. *Erker* – występ, ganek) – boczny, mały pokój, służący zwykle za sypialnię.

¹²¹ Gumno – podwórze gospodarskie wraz z budynkami gospodarskimi; także sama stodoła.

¹²² Tarcica – materiał drzewny z okrągłaków równoległe podzielonych do ich osi podłużnych; jedna z desek otrzymanych w ten sposób.

¹²³ Prawdopodobnie powinno być wiarni.

pieców murowanych dwa. Przy tej suszarni izdebka do mieszkania, w której jest piec do pieczenia chleba. Przy winnicy zaś jest wołownia. Za tem zabudowaniem o kilkanaście kroków jest loch murowany, mający dwoje drzwi za zawiasach żelaznych. Z prawej ręki na wzgórku są chliwy stare i kurniki, ale ze wszystkim zrujnowane.

Ogrody. Pierwszy ogród za oborą wielki, drugi ogród mały za wozownią starą, trzeci ogród mały naprzeciwko budynku.

Pola i sianożęci. Ponieważ jarowickie pola i sianożęci złączone są z polami i sianożęciami wsi Wyszkowa, przeto przy opisanu wsi Wyszkowa będą wyszczególnione pola i sianożęci.

Do Jarowicy należy stawek mały, przy którym jest wybudowany młynek na 2 kamieni, ale ten rzadko miele w przeciągu roku.

Lasów, pasiek, żadnych nie ma folwark jarowicki.

Na trakcie jest karczma, należąca do Jarowicy, cała z drzewa zabudowana, słomą poszyta, zamyka w sobie, oprócz sieni zaizdne pomieszkание, składające się z izby i alkierza, w niej komin murowany. Niedaleko karczmy jest winnica z drzewa, słomą poszyta.

Zasiew na rok 1799. Ozimego korcy¹²⁴ 65, pszenicy ozimej kor(cy) 30, jęczmienia kor(cy) 38, owsa kor(cy) 74, grochu korcy 3, prosa 1 1/2, hreczki¹²⁵ 39 1/2.

[k. 121]

Sumariusz¹²⁶

intraty rocznej z wsi Jarowicy do XX. Trynitarzów należącej, tak w gotowiznie, jako i za pańszczyznę corocznie odbywaną, a razem i na intratę¹²⁷ zredukowaną

	Złote	Grosze
Od 4 poddanych ciągłych po dni 4 w tygodniu robiących latem, przez niedziel 13, uczyni dni 208, każdy rachując a gr 15	104	–
Od tychże 4 poddanych ciągłych po dni 3 w tygodniu zimą robiących, przez niedziel 39, uczyni dni 468, rachując dzień 1 a gr 15	234	–
Od trzech poddanych pieszych dzień 1 latem i zimą robiących, uczyni dni 156, rachując dzień 1 a gr 10	52	–

¹²⁴ Korzec – dawna polska miara objętości ciał sypkich zawierająca 32 garnce (ok. 120 litrów); także w przybliżeniu miara ciężaru zboża równająca się 98 kg.

¹²⁵ Hreczka (ukr. *hréczka*) – gryka.

¹²⁶ Sumariusz (łac. *summarius* – streszczenie) – wyciąg z jakichś akt, dokumentów, dzieł; skrót, kompendium; spis, rejestr, zbiór.

¹²⁷ Intrata (wł. *intrata*) – dochód, zysk.

Poddanych 4 ciągłych z trzema czynszownikami odbywając zakos ¹²⁸ , obkos ¹²⁹ , zażyunki ¹³⁰ , obżyunki ¹³¹ , potłok ¹³² 4, wynosi dni 70, rachując dzień 1 a gr 10	23	10
Piesznych 3 poddanych odbywając zakos, obkoz, zażyunki, obżyunki, potłok 4, uczyni dni 27, rachując dzień 1 a gr 10	9	–
Ciąż sami odbywają szarwarków ¹³³ dni 21 a gr 10	7	–
Za należące się od poddanych wszystkich w ciągu roku kur sztuk 14 a gr 15	7	–
Za jaj od tychże należących sztuk 35 a szeląg ¹³⁴ 1	–	11 2/3
Za motków sztuk 16, które poddani przędą z włókna folwarcznego, rachując motek 1 a gr 8	4	8
Czynszu rocznego	192	–
Spasnego	90	–
Arendy karczemnej	700	–
Suma intryty rocznej	1422	29 2/3

Ogół dusz jak w skaskach¹³⁵: – męskich 40, – żeńskich 39.

Iż klasztor łucki XX. Trynitarzów, utrzymując egzystencją¹³⁶ tej intryty i poddanych, tudzież zakładając za nich podatki do skarbu, do dnia 22 lipca 1799, ma na nich długi zł pol. 130.

[k. 122]

Inwentarz bydła różnego na tymże folwarku jarowickim znajdującego się

Wolów roboczych	sztuk 13	39
Wolów stadnych	sztuk 2	
Krów, jałowic i cieląt	sztuk 24	

¹²⁸ Zakosek – obowiązek chłopca pańszczyźnianego polegający na koszeniu pól i łąk dworskich w czasie żniw lub sianokosów.

¹²⁹ Obkosek – powinność pańszczyźniana poddanego polegająca na obkoszeniu pola lub łąki.

¹³⁰ Zażynek – w okresie pańszczyźnianym obowiązek bezpłatnej pracy chłopca na rzecz dworu w czasie rozpoczynania żniw.

¹³¹ Obżynek – w okresie pańszczyźnianym ciążący na chłopie obowiązek bezpłatnej pracy dla dworu w czasie żniw.

¹³² Potłok, także tłoka – praca chłopów pańszczyźnianych ściągniętych przez dziedzica, np. do żniw.

¹³³ Szarwark (niem. *Scharwerk*) – roboty służebne ludności i sprzężaju przy drogach i mostach; pańszczyzna drogowa.

¹³⁴ Szeląg (niem. *Schilling*) – drobna moneta miedziana, o różnej wartości w różnych czasach.

¹³⁵ Skaski – spisy, rejestry.

¹³⁶ Egzystencja (łac. średniow. *existentia*) – istnienie, bytowanie, pobyt.

Owiec	sztuk 88	90
Baranów	sztuk 2	
Wiepr(z)ów stadnych	sztuk 3	39
Maciur	sztuk 11	
Wieprzów	sztuk 4	
Podświnków	sztuk 21	
Koni roboczych	sztuk 5	14
Klacz	sztuk 6	
Łoszak ¹³⁷ dwuletni	sztuka 1	
Łoszak rocznych	sztuk 2	
Suma bydła różnego		182

Remanent¹³⁸ zboża na folwarku jarowickim

	Kopy	Snopy
Jęczmienia w snopie	15	
Hreczki w snopie	18	
Pszeniczy	1	20
Suma remanentu	34	20

Żyta i owsa, nie tylko żadnego remanentu nie masz, ale nadto przymuszony był jeszcze klasztor do kilkudziesiąt korcy kupić.

OSOBY SŁUŻĄCE NA FOLWARKU	Liczba osób
Dyspozytor ¹³⁹ , kawaler	1
Parobków	2
Chłopców	2
Pastuch	1
Pastuszek	1
Gospodynia	1
Dziewka	1
Ogół osób	9

¹³⁷ Łoszak (ukr. *łoszak* – źrebię) – źrebię; mały konik tatarski.

¹³⁸ Remanent (łac. *remenens* – pozostający) – spis, stan zapasów.

¹³⁹ Dyspozytor (łac. *dispositor*) – rządcą folwarku.

[k. 123]

Wieś Wyszków
do XX. Trynitarzów łuckich należąca

Wyszczególnienie prawa do tejże wsi służącego, z opisaniem inwentarza, dochodu rocznego i innych stosownych kategorii.

Wieś Wyszków, kupiwszy dziedzictwem na osobę swoją, Wielmożny niegdyś Paweł Majkowski, skarbnik braclawski, fundator kolegium łuckiego, od W. Józefa Wołczkiewicza Olizara, stolnika kijowskiego¹⁴⁰, oddać wiecznemi czasy klasztorowi łuckiemu XX. Trynitarzów i zaprzysiągł przed aktami ziemskimi krzemienieckimi roku 1729, d. 8 octobra.

Opisanie budynków, ogrodów, pól, sianożęci, lasu, pasieki
do folwarku wyszkowskiego należących

Wieś Wyszków, oprócz chałup poddanych w tejże wsi osiadłych, żadnej budowli, któraby należała do dworu, żadnych ogrodów, żadnej pasieki, żadnego lasu, ani stawów nie ma.

Pola jarowickie razem i wyszkowskie. Pierwszy obszar poczyna się za stajnią jarowicką; do tejże ręki należy pole, leżące za karczmą Sapałajówką, ciągnące się ku Dworcowi, tudzież jedna połowa włóki¹⁴¹ przy gościńcu do Teremnego idącym, aż do drożyny, za którą drożyną druga połowa włóki, której używa folwark boruchowski; pod lasem zaś kiewierzyckim będące pole daje się na dziesięcinę. Do tejże ręki w Wyszkanie zaczyna się pole od miejsca Zagumienki nazwanego i od Morozowego Pola, i ciągnie się aż do między Nowosiótek.

Drugi obszar zaczyna się za karczmą jarowicką i ciągnie się wciąż aż ku Kiewiercom, szerokość tego obszaru rozciąga się aż nad drogę teremeńską; do niego klin wielki, drugi klin mały, idący przy drodze z Teremnego aż do drogi kiewierzeckiej; do tejże ręki przy karczmie wyszkowskiej [k. 124] należy obszerek za kołowrotem, koło niego droga do Kiewierzyc, i ciągnie się aż do pól chłopskich.

Trzeci obszar poczyna się za stodołą jarowicką i ciągnie się ponad drogą rowem okopaną; do tejże ręki należy mały kliniek, mający po jednej stronie drogę poliską, a z drugiej drogę do Wyszkowa. W tej także ręce jest obszar duży przy drodze idącej ponad Styrem do Wyszkowa, i ciągnie się aż do drożyny poprzek idącej, ponad miejscem Babucho nazwanym, do Jarowicy.

¹⁴⁰ Stolnik kijowski 1720, starosta romanowski, † 1743, pochowany 18 II w Łucku u domini-kanów, K. Pułaski, *Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy*, t. 2, opr. i przygot. do druku T. Epsztein i S. Górzyński, Warszawa 1991, s. 124.

¹⁴¹ Włóka – dawna jednostka powierzchni gruntu ornego równa 30 morgom, czyli 16,8 ha.

Sianożęci jarowickie i wyszkowskie. Pierwsza zaczyna się od młynka jarowickiego, ciągnie się ponad Styrem, aż ku folwarkowi jarowickiemu, którą dzieli rzeczka od zagumienków¹⁴² chłopskich, przeciwko każdego ogrodu, do teje należą sianożęci. Druga sianożęć na wyszkowskim ostrowiu, między chłopskimi, palem oznaczona, ponad Styrem, Brzegowa nazwana, ciągnie się aż do Klincza, a pominąwszy trochę od popowej sianożęci, przypiera jej szerokość aż do Grzązowiny chłopskich sianożęci. Trzecia sianożęć od Głębokiej Doliny, kosi się brzegami, aż do liplańskich pól, Przyczyszczynny nazywanych.

Karczma zaizdna na trakcie należy do Wyszkowa, cała z tarcic zabudowana, słomą poszyta, ma około siebie 2 stodółki z chrustu zabudowane, tudzież browar z drzewa, wołownik i izdebkę do mieszkania.

Młyn do Wyszkowa należący, jest na Styrze wybudowany, na 2 kamienie, mający przy sobie budynek z drzewa wystawiony dla mielnika¹⁴³.

[k. 125]

Sumariusz

intraty rocznej z wsi Wyszkowa do XX. Trynitarzów łuckich należącej, tak w gotowiznie, jako i za pańszczyznę corocznie odbywaną, a razem i na intratę zredukowaną

	Złote	Grosze
Od 34 poddanych ciągłych po dni 4 latem w tygodniu robiących, przez niedziel 13, uczyni dni wszystkich 1768, dzień 1 rachując a gr 15	884	–
Od tychże 34 poddanych ciągłych po dni 3 zimą w tygodniu robiących, przez niedziel 39, uczyni dni 3978, każdy rachując dzień 1 a gr 15	1989	–
Od tychże poddanych wraz z czynszownikami odbywających zakos, obkos, zażynki, obżynki, tłok 4, uczyni wszystko w roku dni 380, rachując dzień 1 a gr 10	126	20
Ciż poddani ciągli wraz z czynszownikami odbywają do roku szarwarku dni 228, rachując dzień po gr 10	38	–
Za motków sztuk 272, które poddani przędą z włókna folwarczego, rachując motek 1 a gr 8	72	16
Od 4 czynszowników	156	–
Gromada wyszkowska za czetwertyny ¹⁴⁴ puste wypłaca dworowi	102	–
Taż gromada, od tychże czetwertyn daje kur sztuk 102, rachując sztukę a gr 10	34	–

¹⁴² Zagumienki – położone, ciągnące się za gumnami.

¹⁴³ Mielnik (ros. *mielnik*, ukr. *melyn*) – młynarz.

¹⁴⁴ Czetwertyna, ćwiertnia – czwarta część miary materiałów sypkich, np. korca; suma pieńżna.

Za należące się od poddanych wszystkich w ciągu roku wraz z czynszownikami kapłonów 76, rachując sztukę a gr 15	38	–
Za jaj od tychże należących się kop 3, sztuk 10, rachując kopę a gr 10	2	3 1/3
Arendy karczemnej	800	–
Suma intraty rocznej	4242	9 1/3

Ogół dusz jak w skaskach: – męskich 138, – żeńskich 113.

Iż klasztor łucki XX. Trynitarzów, utrzymując egzystencją tej intraty i poddanych, tudzież zakładając za nich podatki do skarbu do dnia 22 lipca roku 1799, ma na nich długu zł pol. 850.

N.B. Inwentarz bydła różnego na folwarku wyszkowskim nie podaje się, jako też i remanent zboża, ponieważ tu się nie utrzymuje. Toż samo ma się rozumieć i o ludziach służących, którzy się zwykli utrzymywać przy folwarkach.

[k. 126]

Trzecia część wsi Boruchowa do XX. Trynitarzów łuckich należąca

Wyszczególnienie prawa do tejże wsi służącego, z opisaniem inwentarza dochodu rocznego i innych stosownych kategorii.

Wielmożny niegdyś Paweł Majkowski, fundator klasztoru łuckiego XX. Trynitarzów, kupiwszy dziedzictwem tę trzecią część Boruchowa od W. Teofili z Krzyżanowskich Stanisławowej Piaskowski(ej), wdowy, na osobę swoją, klasztorowi łuckiemu XX. Trynitarzów oddał, i zaprzysiągł przed aktami ziemskimi krzemienieckimi roku 1729, d. 8 octobra.

Opisanie budynków, ogrodów, pól, sianozęci, lasu i pasieki do folwarku boruchowskiego należących

Budynek do mieszkania dyspozytora z drzewa wystawiony, zamyka w sobie po prawej stronie izbę z alkierzem, po lewej stronie izbę i komorę, w środku tego budynku jest wymurowany komin i na dach wyprowadzony, obok tego budynku jest piekarnia, składająca się z izby i komory. Za budynkiem jest stajenka nowa z wozownią nową; naprzeciw niej szpiechlerzek stary, przy którym loch rznięty, ale ze wszystkim spustoszony; tudzież obora stara z trzema szopami; przy tejże oborze chliwów starych 2 i karmnik, za budynkiem jest chliwek chruściany, dalej obora stara i potrzebuje reparacji.

Ogrody. Pierwszy przy budynku, i przy miedzy sąsiedzkiej, około rozciąga się. We środku sadowina, czyli szczepki młode. W tym sadku znajduje się ulów z pszczołami 8. Drugi ogród od obory poza stajnią, aż pod sadzawkę. Trzeci przed stodołą, a czwarty za stodołą.

Pola. Pierwszy obszar naprzeciwko dworu ciągnie się ku granicy saporchowskiej, pomiędzy obszarem sąsiedzkim. Drugi obszar za wsią, nad drogą ku Podempcom idąc, w prawą stronę ciągnie się ku granicy Harażdżeński(ej). Trzeci obszar, od Teremnego nazwany Wysokiem Horbem.

Sianożęci. Pierwsza, od Podembiec nazwana Peretoko. Druga za wsią, przy polu. Trzecia sianożęć, czyli pastownik za stodołą.

Lasu jest kawałek, lecz prawie z samych chaszczów złożony.

Karczma zaizdna, należąca do Boruchowa, jest z drzewa zabudowana, pokryta słomą, ma przy sobie browar, słodownią¹⁴⁵ i wołownię zabudowaną.

Zasiew na rok 1799. Żyta ozimego kor(cy) 43, pszenicy kor(cy) 3 1/2, jęczmienia kor(cy) 6, owsa kor(cy) 18, hreczki kor(cy) 22, grochu ćwi(erci) 2, prosa ćwi(erci) 2.

[k. 127]

Sumariusz

inraty rocznej z części wsi Boruchowa XX. Trynitarzów łuckich należącej, tak w gotowiznie, jako i za pańszczyzną corocznie odbywaną, a razem i na inratę zredukowaną

	Złote	Grosze
Od 30 poddanych ciągłych, z których jedni po dwa dni, inni po 3 dni w tydzień odrabiają, do roku uczyni dni 3900, rachując dzień 1 a gr 15	1950	–
Od 1 pieszego dzień 1 latem i zimą w tygodniu robiącego, uczyni w roku dni 52, rachując dzień 1 a gr 10	17	10
Od poddanych odbywających zakos, obkos, zażyńki, obżyńki, w roku dni 15, rachując dzień 1 a gr 10	50	–
Ciż poddani odbywają szarwarku w roku dni 45, rachując dzień 1 a gr 10	15	–
Poddani cięż sami odbywają tłok w roku dni 120, rachując dzień 1 a gr 10	40	–
Poddany 1 pieszy odbywa latem dni 6, rachując dzień 1 a gr 10	2	–
Czynszownik 1 odbywa w roku dni 11, rachując dzień 1 a gr 10	3	20
Czynszu	16	–
Oczkowego ¹⁴⁶	16	–
Za motków sztuk 90, które poddani z włókna folwarcznego przędą, rachując motek 1 a gr 8	24	–
Pszczół dziesięcinnych oddaje gromada pień 1, rachując a fl. 6	6	–

¹⁴⁵ Pomieszczenie, gdzie przetrzymywano sład, czyli wysuszone, skiełkowane ziarna zbóż, zwłaszcza jęczmienia, przetwarzane w cukier; ziarna te używane były do produkcji piwa, spirytusu.

¹⁴⁶ Oczkowe – pańszczyzna pobierana od bartników i od uli.

Za należące się od poddanych wszystkich w ciągu całego roku kur sztuk 45, rachując sztukę 1 a gr 10	15	–
Za należące się od tychże poddanych w całym roku kapłonów sztuk 45, rachując sztukę a gr 15	22	15
Za jaj należących się od tychże poddanych kop 2, rachując kopę a gr	1	10
[k. 128] Za grzyby należące się od wszystkich poddanych w całym roku kop 13, sztuk 15, rachując kopę 1 a gr 15	6	20
Arendy karczemnej	500	–
Suma intraty rocznej	2685	15

Ogół dusz jak w skaskach: – męskich 111, – żeńskich 105.

Iż klasztor łucki XX. Trynitarzów, utrzymując egzystencją tej intraty i poddanych, tudzież za nich podatki zakładając do skarbu, do dnia 22 lipca 1799 r^u, ma na nich długi 340 zł.

Inwentarz bydła różnego na tymże folwarku boruchowskim znajdującego się

		Sztuki
Wół stadny	sztuka 1	9
Wołów trzyletnich	sztuk 3	
Krów, jałowic i cieląt	sztuk 5	13
Wieprz stadny	sztuka 1	
Maciur	sztuk 4	
Wieprzów	sztuk 3	
Podświnków	sztuk 5	
Suma bydła różnego		

N.B. Co należy do remanentu zboża, tego folwark boruchowski żadnego nie ma.

OSOBY SŁUŻĄCE NA FOLWARKU	Liczba osób
Dyspozytor, kawaler z matką	2
Dziewka	1
Pastuch	1
Wójt	1
Ogół dusz	5

[k. 129]

**Wieś Siekierzyc
z trzema częściami Wólki
do XX. Trynitarzów należąca**

Wyszczególnienie prawa do tejże wsi służącego, z opisaniem inwentarza dochodu rocznego i innych stosownych kategorii.

Wielmożny niegdyś Paweł Majkowski, skarbnik braclawski, fundator klasztoru łuckiego XX. Trynitarzów, kupiwszy dziedzictwem na osobę swoją wieś Siekierzyc z trzema częściami Wólki Siekierzycyckiej od Wielmożnych Horainów, dla polepszenia funduszu klasztorowi łuckiemu XX. Trynitarzów, oddał i zaprzysiął przed aktami ziemskimi krzemienieckimi d. 8 octobra 1729 r¹⁴.

**Opisanie budynków, ogrodów, pól, sianozęci, lasu i pasieki
do folwarku siekierzycyckiego należących**

Budynek z drzewa tartego wystawiony, zamyka w sobie izbę z alkierzem i komórek 2. Za tym budynkiem stajenka z wozownią, przy stajence chlewik, niedaleko piekarnia z sieni, przy nich chliwów 3 i karmnik. Dalej stodółek dwie, przy nich szopa i szpichlerzek mały. Przy stodółkach obór dwie i chliwów dwa dla cieląt. W ogrodzie jest loszek rżnięty do składania nabiału.

Ogrody. Pierwszy ogród za oborą. Drugi ogród za izbą folwarczną.

Pola. Obszar tylko jeden na wsi znajduje się, na którym zasiewa się ozimina i jarzyna.

[k. 130] **Sianozęci.** Pierwsza sianozęć Uzowa nazwana, przy granicy hawieckiej. Druga na Kiełbasowym gruncie, przy niej także sianozęć jest, Pastoweń nazwana. Trzecia sianozęć za oborą dworską. Czwarta sianozęć ku Wólce koło Jarmuła. Piąta sianozęć także na Wólce, Pastoweń nazwana. Szósta sianozęć błotnista, nad rowami koło granicy hawczyckiej.

Lasu do Siekierzyc należącego będzie na ćwierć mili¹⁴⁷, lecz w nim drzewa, żeby mogło służyć na budowlę, prawie nic się nie znajduje.

Stawek w Siekierzycach jest jeden, przy którym jest młyn na dwa kamienie, w tymże także młynie jest folusz do bicia sukna.

We wsi Siekierzycach jest karczma zajezdna z drzewa zabudowana, zamyka w sobie izbę, alkierz i komorę. Przy tej karczynie jest szpiechlerzyk, podobnie z drzewa wystawiony. Do tej karczmy należy browar, który także z drzewa jest zabudowany, jest w nim kocioł miedziany z dwoma rurami, należącemi do tegoż kotła.

¹⁴⁷ Milla (łac. l.mn *milia* – tysiące) – jednostka długości stosowana dawniej w Polsce, równa 7146 m, później 8534 m.

Pasieki, czyli pszczoł, folwark siekierzycy żadnej nie ma.

Zasiew zboża na folwarku siekierzycy na rok 1799. Żyta ozimego wysiano korcy 9, jęczmienia korcy 8, owsa korcy 5, hrec(z)ki korcy 11, żyta jarego korcy 7, grochu ćwierci¹⁴⁸ dwie, prosa ćwierci 3.

[k. 131]

**Sumariusz
intraty rocznej z wsi Siekierzyc i trzech części Wólki
do XX. Trynitarzów łuckich należącej, tak w gotowiznie,
jako i za pańszczyznę corocznie odbywaną,
a razem i na intratę zredukowaną**

	Złote	Grosze
Od 14 poddanych ciągłych latem i zimą, dni 3 w tygodniu robiących, uczyni dni w roku 2184, rachując dzień 1 a gr 15	1092	–
Od tychże odrabiających zakos, obkos, zażyński, obżyński, w roku dni 58, rachując dzień 1 a gr 10	19	10
Ciż sami poddani odbywając tłok, w roku dni 42, rachując dzień 1 a gr 10	14	–
Od tychże poddanych odbywających szarwarków w ciągu całego roku dni 42, każdy dzień rachując a gr 10	14	–
Od komornika 1 odrabiającego pańszczyzny latem i zimą po dzień 1 przez cały rok, uczyni dni 52, rachując dzień 1 a gr 10	17	10
Za motków sztuk 42, które poddani przędą z włókna folwarcznego, rachując motek 1 po gr 8	11	6
Za grzybów kop 9, które poddani oddają, rachując kopę 1 a flor. ¹⁴⁹ 1	9	–
Za należące się od poddanych wszystkich w ciągu całego roku kur sztuk 28, rachując sztukę 1 a gr 10	9	10
Za jaj od tychże należących kopa 1 i sztuk 10, rachując kopę 1 a gr 20		23 1/3
[k. 132] Oczkowego, tak od pasiecznych pni, jako i od barci	18	15
Za nieuka(r)mienie wieprza od mielnika	10	–
Arendy karczemnej	800	–
Suma intraty rocznej	2015	14 1/3

Ogół dusz jak w skaskach: – męskich 61, – żeńskich 51.

¹⁴⁸ Ćwierć – czwarta część korca (zob. korzec).

¹⁴⁹ Floren – złota moneta rozpowszechniona w wielu krajach europejskich. Tu złoty polski (floreń)=30 gr=90 szelągów=540 denarów.

Iż klasztor łucki XX. Trynitarzów, utrzymując egzystencją tej intraty i poddanych, tudzież zakładając na nich podatki do skarbu, do dnia 22 lipca roku 1799, ma na nich długi złotych 120.

**Inwentarz bydła różnego
na tymże folwarku siekierzyckim znajdujące się**

Wół stadny	sztuka 1	42
Krów, jałowic i cieląt	sztuk 41	
Wieprz stadny	sztuka 1	4
Maciura	sztuka 1	
Wieprzów	sztuk 2	
Suma bydła różnego		46

Remanent zboża na folwarku siekierzyckim

	Korce	Ćwierci
Żyta jarego		2
Hreczki		2
Suma remanentu	1	

OSOBY SŁUŻĄCE NA FOLWARKU	Liczba osób
Dyspozytor z żoną	2
Pastuch	1
Pastuszek	1
Dziewka	1
Ogół osób	5

[k. 133 nie zapisana]

[k. 134-135]

Oblig¹⁵⁰ wieczyste kościoła łuckiego XX. Trynitarzów

Suma kapitalna ¹⁵¹	Procent		Z fundacji	Januarius		Februarius		Martius		Aprilis		Maius	
	Złote	Grosze		czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane
			Pawła Majkowskiego Fundatora	22	1	21	1	22	1	22	1	21	1
1000			Adama Kątkowskiego					1					
			Stanisława i Teofili Piaskowskich					1					
3000	109		Róży Kaszow(s)ki(ej)	1						1			
			Ludwika Manieckiego			1							
			Wojciecha Podhorodeckiego	8		9		8		9		9	
6000			Samuela Oźgi	1		1		1		1		1	
			Aleksandra Woronieckiego		1			1					1
1510	53	6	Jana i Anny Modzelowskich	1									
2000	70		Jana Uruskiego	1				1				1	
16000			Jana Podhorodeckiego	2		3		2		3		3	1
16000			Pawła Linczowskiego	3		2		3		2		3	
2000	70		Zofii Kostenecki(ej)	1						1			
5000	175		Ferdynanda Horaina	1		1			1			1	
6000			Antoniny Stecki(ej)		1		1		1		1		1
1000	35		Tomasza Rodkiewicza	1									
5000	175		Aleksandry Olizarow(ej)	1		1				1			
1000			Konstantego i Zofii Olizarów			1							
1000			Katarzyny Czarnecki(ej)					1					
	312		Józefa Karszy	8		8		10		8		8	

Za dusze zmarłych niewolników, zakonników, dobrodziejów, rodziców i krewnych, konfratrów, przyjaciół, tudzież których śpiewanych zaś i aniwersarzów w ciągu roku:

Za dusze braci naszych, fundatorów i dobrodziejów w Galicji zmarłych, w ciągu roku:

¹⁵⁰ Oblig (wl. *obligo* – zobowiązanie) – skrypt dłużny, pisemne uznanie długu.

¹⁵¹ Kapitalna (łac. *capitalis*) – podstawowa, główna.

z mocy wieczystych fundacji temuż kościołowi służących

Junius		Julius		Augustus		September		October		November		December		Ogól mszy		Aniwersarże ¹⁵²
czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	czytane	śpiewane	
22	1	22	1	22	1	21	1	22	1	22	1	21	1	260	12	
1						1						1		4		
1						1						1		4		4
1						1								4		
										1				2		
8		9		9		8		9		9		9		104		
1		1		1		1		1		1		1		12		
			1				1		1							6
	1		1													3
		1				1				1				6		
3		2		3		2		3		2		2		30	1	1
3		3		2		3		3		2		3		32		
						1				1				4		
		1		1		1		1		1		1		9	1	
	1		1		1		1		1		1		1		12	
										1				2		
1		1		1			1	1		1		1		9	1	
										1				2		
1						1						1		4		
10		8		8		10		8		8		10				
ciała tu leżą, w każdy poniedziałek, wyjąwszy święta <i>1^{ae} et 2^{dae} classis</i> ¹⁵³ , msza czytana 1,																
															6	6
															12	12
Suma ogólna														595	51	23

[k. 136 nie zapisana]

¹⁵² Aniwersarz (łac. *anniversarium* - rocznica) - msza lub modlitwy (egzekwie) z okazji rocznicy śmierci.

¹⁵³ *1^{ae} et 2^{dae} classis* - łac., pierwszej i drugiej klasy.

[k. 137]

Objaśnienie sum w schemacie wyszczególnionych

Sumy w schemacie wyrażone, do których obligi wieczyste są uwiązane, i które się wiernie w każdym miesiącu dopełniają, nie wszystkie czynią klasztorowi pożytek. Albowiem sumy Adama Kątkowskiego 1000 zł, Samuela Ożgi 6000 zł, Aleksandra Woronieckiego 6000 zł, Jana Podhoreckiego 16000 zł, Pawła Linczowskiego 16000 zł, Konstantego i Zofii Olizarów 1000 zł, *iunctim*¹⁵⁴ suma 46000 zł, złożone z sum pomienionych na dobrach Woroncynie, swoją ewikcją¹⁵⁵ mająca żadnego od roku 1796 *inclusive*¹⁵⁶, nie przynosi klasztorowi pożytku, w zamiar pełniących się za te sumy obligów. Nie przynosi zaś z przyczyny zwłok niesprawiedliwych i wykrętów bezprawnych posiadającego z krzywdą wierzycielów dobra Woroncyn, po zejściu z tego świata Jerzego Grzymały dóbr rzeczonych.

Suma Antoniny Stecki(ey) 6000 zł, mająca ewikcją swoją na dobrach Koszmaczowie, które opisał biorąc od nas tę sumę z obowiązkiem pełnienia od niej prowizją¹⁵⁷ W. niegdyś Ignacy Grocholski, wojski kijowski¹⁵⁸; po Jego z tego świata zejściu naturalny sukcesor, bo syn zmarłego ojca, nic bynajmniej od roku 1792 nie płaci klasztorowi.

Takoż suma Katarzyny Czarneckiej, mająca swoją ewikcją na dobrach Kamienicy w powiecie krzemienieckim leżącej, żadnego od roku 1796 *inclusive*, nie czyni klasztorowi procentu.

Co do obligu Pawła Majkowskiego, naszego Fundatora, żadna tu przy tym nie kładzie się suma, albowiem wielorakie od tego odebrawszy klasztor tutejszej dobrodziejstwa w nadanych mu wioskach i innych uczynnościach Jego dla nas, które w tychże [k. 138] wiosek inwentarze okazującym z wiosek dochodu są wyszczególnione, z pobudki sprawiedliwej wdzięczności ku swemu dobroczynnemu fundatorowi, pełniemy za duszę Jego przez nas samych uchwaloną i w schemacie obligów wyraźną powinność.

Podobnie, co do obligu Wojciecha Podhoreckiego, żadna także przy tym nie kładzie się suma, ponieważ ś.p. fundator nasz, nabywając dla nas wioskę Wyszków od Olizarów, do jej nabycia przyłożył się z strony swojej Wojciech Podhorecki. Z tej wioski mając my dochód roczny, słusznie pełniemy przed Bogiem wdzięczność mu od nas należącą.

¹⁵⁴ *Iunctim* – łac., razem, łącznie.

¹⁵⁵ Ewikcja (łac. *evictio* – dowód sądowy) – odzyskanie swej własności drogą sądową; zabezpieczenie wierzytelności na ruchomym i nieruchomym majątku dłużnika.

¹⁵⁶ *Inclusive* – łac., łącznie, razem.

¹⁵⁷ Prowizja (łac. *provisio* – opieka) – wynagrodzenie.

¹⁵⁸ Wojski większy owrucki 1770, podczaszy winnicki, U r u s k i, dz. cyt., t. 4, Warszawa 1907, s. 381; ADŁ, Kazimirka.

Co do obligu Stanisława i Teofili Piaskowskich. Ci odstąpiwszy coś *depretio*¹⁵⁹ części Boruchowa do nich nabytej dla nas przez ś.p. fundatora naszego, zobowiązali nas do odprawowania corocznie czterech mszy i czterech w ciągu roku aniwersarzów na duszę swoją.

Co do obligu Ludwika Manieckiego. Ten uczyniwszy pewne klasztorowi dobrodziejstwo z lasów swoich na pokrycie onego i kościoła, w zamiar wdzięczności sobie należącej do nas, ostrzegł za duszę swoją 2 co rok msze ś.

Na ostatek, co do obligu J.W. Józefa Karszy, podstolego dziś w. koronnego. Ten fundując tę wieczystą obligację za duszę Antoniego i Katarzyny Karszów swoich, tudzież za duszę Franciszka i Rozalii Darowskich, żony swojej rodziców, naznaczył kościołowi tutejszemu jałmużnę tylko *in summa* 312 zł, którą wypłacać klasztorowi corocznie, siebie i swoich sukcesorów obowiązał zapisaćmi swemi, pierwszym d. 6 maja roku 1790, drugim dnia 7 miesiąca Maja tegoż roku w grodzie łuckim.

[k. 139]

Sumy rękodajne¹⁶⁰

60000 zł na dobrach Mikołaja Polanowskiego i Jego sukcesorów.

30000 zł na dobrach Józefa Sierakowskiego i Jego sukcesorów. Obydwie te sumy nie czynią klasztorowi pożytku; pierwsza od roku 1782 *inclusive*, druga od roku 1793 *inclusive*.

Opisanie jurydyki do XX. Trynitarzów łuckich należącej, z wyszczególnieniem prawa onej służącego

Jurydykę należącą do XX. Trynitarzów łuckich, składa plac leżący na Przedmieściu Łuckim, za szeroką drogą naprzeciwko samego klasztoru. Ten plac był niegdyś Stepnera, obywatela łuckiego, ustąpił Ur. Ilińskiemu r^u 1664, d. 30 *Januarii*. W późniejszym czasie, to jest r^u 1708, nabył prawa do tego placu na osobę swoją od sukcesorów Ilińskiego W. Kniechyniński, kanonik katedralny łucki. R^u zaś 1717, d. 6 *Augusti*, przed aktami grodzkimi łuckimi, tenże wspomniony W. Kniechyniński ustąpił prawa do tego placu klasztorowi XX. Trynitarzów łuckich, a tak od tego czasu klasztor ten plac posiada.

Na tym placu jest wybudowanych domów 4 z drzewa, dwa wielkie zaizdne, a dwa domki małe, wszystkie zamieszkałe są od Żydów łuckich. Z tych czterech domów jeden tylko zaizdny z drzewa klasztorowego jest zabudowany, innych zaś trzy Żydzi swoim kosztem i z swego drzewa powystawiali.

¹⁵⁹ *Depretio* – łac., odliczyć, odjąć wartość, cenę.

¹⁶⁰ Rękodajny – zabezpieczony rękojmnią, wypływające z zobowiązania.

Sumariusz intryty z pomienionej jurydyki

	Złote
Od Starozakonnego ¹⁶¹ Moszka Dakowieckiego	140
Od Starozakonnego Szmai	30
Od Starozakonnego Szabczaja Herszkowicza	20
Od Herszka Krawca, Starozakonnego	20
Suma całkowita	210

[k. 140]

Opisanie nabożeństwa w kościele

Każdej niedzieli nabożeństwo w kościele odprawuje się regularnym porządkiem. Najprzód o godzinie w pół do siódmej rannej zakonnicy wraz z konwiktorami śpiewają koronkę do Trójcy Ś., w czasie której msze ś. czytane do ołtarza wielkiego, jedna po drugiej wychodzą. Po skończonej koronce wychodzi prymaria¹⁶², grana przez organistę na chórze, przed ołtarz Najświętszej Maryi Panny. Ta, gdy się zakończy, zakonnicy razem z ludem przytomnym mówią psalmów pięć z antyfoną i modlitwami do Najświętszej Maryi Panny, na końcu śpiewają antyfonę *Gwiazdo Morza*. Po tym wychodzą msze ś., jedna po drugiej, do ołtarza wielkiego, aż do godziny blisko dziesiątej; o godzinie 10 wychodzi msza ś. śpiewana, czyli suma, w ciągu której po *Credo* bywa zawsze kazanie; po ukończeniu zaś sumy śpiewają się suplikacje zwyczajne, po tym celebrians *cum pixide*¹⁶³ intonuje *Tantum ergo Sacramentum*¹⁶⁴. Po zakończeniu sumy i suplikacji odprawuje się msza ś. czytana, czyli *ultima*¹⁶⁵. W każdy zaś dzień uroczystości *ad populum*¹⁶⁶, podobny porządek w nabożeństwie zachowuje się, z tą tylko odmianą, iż po prymarii i drugiej mszy czytanej, śpiewa się msza *votiva*¹⁶⁷, prócz sumy, jeżeli jest ołtarz i obraz tego świętego lub świętej, którego uroczystość kościoł obchodzi. Po południu zaś około godziny czwartej zaczynają się nieszpory grane przez organistę. W dni zaś powszednie o godzinie siódmej wychodzi prymaria grana przez organistę, po której mówią się psalmy i *Gwiazdo Morza* się śpiewa. O godzinie zaś dziesiątej jest msza ś. czytana, podczas której organista gra litanią o tym świętym, któ-

¹⁶¹ Starozakonny – wyznawca religii mojżeszowej.

¹⁶² Prymaria (łac. *primarius*) – pierwsza msza poranna.

¹⁶³ *Cum pixide* – łac., z puszką (naczyniem do przechowywania N. Sakramentu).

¹⁶⁴ *Tantum ergo Sacramentum* – łac. tytuł pieśni *Przed tak wielkim Sakramentem*.

¹⁶⁵ *Ultima* (łac. *ultimus*) – ostatnia.

¹⁶⁶ *Ad populum* – łac., dla ludu.

¹⁶⁷ *Votiva* (łac. *votiva* – prośby) – tu ranna msza śpiewana i grana.

rego obraz umieszczony jest w tym ołtarzu, przed którym [k. 141] odprawuje się msza ś. Msze święte zaś czytane odprawują się, jedna po drugiej, przed wielkim ołtarzem, aż do godziny blisko dwunastej. W dni oznaczone festyn monarchicznych¹⁶⁸, idą na nabożeństwo zakonnicy do kościoła katedralnego.

Kościół łucki XX. Trynitarzów bractwa żadnego nie ma.

Porządek nabożeństwa zakonnego

Ten podług przepisu prawa zakonnego dopełnia się tym sposobem. O godzinie pół do piątej z rana, w całym przeciągu roku wstają, a o samej piątej do chóru wszyscy schadzają się za dzwonieniem; w chórze najprzód czynią medytacją, która podług opisu trwać powinna całą godzinę, dla zachodzących zaś niektórych okoliczności, czasem do pół godziny lub trzech kwadransy przeciąga się. Po tym mówią się cztery godziny z kapłańskich pacierzy: *prima*, *tertia*, *sexta* i *nona*. O godzinie zaś jedenastej idą do chóru, albo do kościoła, czynić rachunek sumienia przez czas wyznaczony. Po obiedzie o godzinie drugiej nieszpory mówione bywają, a w dni przepisane stacje. Od godziny piątej do godziny siódmej medytacja i jutrznia, licząc zaś od Środy Wielkiej przed Wielkanocą do dnia 1 miesiąca oktobra. Od dnia zaś 1 miesiąca oktobra do Wielkiej Środy przed Wielkanocą, jutrznia z przepisu prawa zakonnego mówi się w chórze o godzinie dziewiątej nocnej; po jutrzni rachunek sumienia, litania do Najświętszej Panny Maryi, aspersion¹⁶⁹ przytomnych¹⁷⁰ zakonników. W poniedziałki, środy i piątki dyscyplina wieczorem [k. 142] przez wszystkich czyni się; w sobotę zaś tylko przez kleryków i laików, jako przed dniem Komunii. *Martyrologium* codziennie się czyta podczas prymy. W święta niektóre wyższej klasy jutrznia śpiewana i *tertia* bywa, podług opisu prawa zakonnego.

Dalsza wiadomość o klasztorze

Klasztor łucki, jak w teraźniejszym czasie, zamyka liczbę zakonników następującą:

Księży mszalnych N ^{ro} 12	17
Braci laików profesów N ^{ro} 5	

Którzy po imionach w osobnej tabeli specyfikowanemi dla wiadomości będą.

¹⁶⁸ Festyny monarchiczne – święta podczas których modlono się za panujących monarchów.

¹⁶⁹ Aspersion (łac. *aspersio*) – pokropienie.

¹⁷⁰ Tzn. obecnych.

W tym Zgromadzeniu znajduje się szkoła dla zakonników w klasztorze, w której osoby zakonne po ukończonej dwuletniej retoryce kościelnej i cywilnej, tudzież po dwuletniej filozofii, słuchają teologii dogmatycznej i moralnej w godziny wyznaczone przez prawo zakonne. Oprócz tych nauk, co tydzień konferencji moralnych bywa dwie, jedna czytana z teologii moralnej podług ciągu materii i traktatu w poniedziałki i środy. Druga bywa w piątki *cum resolutionibus casuum*¹⁷¹ na kształt dysput. Także i Dekreta Papieskie podług przypadającego i wyznaczonego czasu czytają się.

Ten klasztor za jałmużną żadną nie posyła, ani też od kogo takowe odbiera, które by stałe dawane były.

[k. 143] Zakrystia, czyli karbona, ile zawsze przynosi, tego dokładnie udeterminować¹⁷² nie można, gdyż ten przychód raz większy, drugi raz mniejszy, regularnej ilości nie czyni. Potrzebuje klasztor w wielu rzeczach reparacji, jako to potrzeba szkarpy do ściany klasztornej, która się zarysowała i odłącza się od innych, tudzież reparacji browaru, który jest ze wszystkim zdezelowany.

**Sumariusz generalnej intraty,
tak od sum kapitałnych z procentu, jako też z wiosek Jarowicy,
Wyszkowa, części Boruchowa,
z Siekierzyc z trzema częściami Wólki Siekierzyckiej,
tudzież z jurydyki, karbony kościelnej, w całkowity ogół zebrany**

	Złote	Grosze
Od sum kapitałnych procentu	995	6
Z wiosek Jarowicy, Wyszkowa, Boruchowa, z Siekierzyc z tr(z)ema częściami Wólki	10366	8 1/3
Z jurydyki do klasztoru należącej	210	
[k. 144] Z Jałmużny, ponieważ nie można pewnie udeterminować w przeszłym roku, uczyniło, to jest z karbony mszowej, jako też za eksportacje ¹⁷³ , litanie, podzwonne, wigilie w przeszłym roku	2184	
Suma ogólna intraty	13755	14 1/3

¹⁷¹ *Cum resolutionibus casuum* – łac., z rozwiązywaniem wyjątkowych przypadków, kasów.

¹⁷² Udeterminować, właściwie determinować (łac. *determino*) – określić, wyznaczyć.

¹⁷³ Eksportacja (łac. *exportatio*) – wyprowadzenie zwłok zmarłego z domu do kościoła oraz z kościoła na cmentarz przez kapłana i wiernych z towarzyszeniem modłów i śpiewów.

Adnotacja

Ponieważ masa generalna przychodu okazuje rocznej intraty złotych 13755, groszy 14, szeląg jeden, jednak to jest słuszną uwagą, że z wiosek Jarowicy, Wyszkowa, części Boruchowa, Siekierzyc z trzema częściami Wólki Siekierzyckiej, pańszczyzna ciągła i piesza, tudzież tłoki, zażynki, obżynki, zakosy, obkosy, szarwarki, jaja, kury, motki, równie położone na intratę zostały, co nie jest wpływem do gotowej intraty. A chociaż klasztor w tym miejscu zboże z wiosek ma na użytek, jednak i to w roczną konsumpcję wchodzi, przeto czystej intraty z wiosek Jarowicy, Wyszkowa, części Boruchowa, Siekierzyc z trzema częściami Wólki Siekierzyckiej, ma tylko złotych 3400, groszy 15, a zatym złotych 6965, groszy 13, szeląg 1, od ogólnej intraty klasztor nie odbiera.

[k. 145 *nie zapisana*]

[k. 146-147] **Podanie osób zakonnych po imieniu i przezwisku klasztoru z wyszczególnieniem każdej**

Imiona i przezwiska zakonników	Rok urodzenia	Rok wnieścia do klasztoru	Rok wyświęcenia się na kapłaństwo	Traktowanie nauk onych, gdzie dawanie i innych talentów posiadanie
X. Jozafat od ś. Marcina Madalińskiego przełożony klasztoru	1746 28 <i>Novembris</i>	1761 26 <i>Septembris</i>	1769 1 ^a <i>Januarii</i>	Uczniem był w zakonie filozofii i teologii, po tym przez lat 12 tychże nauk profesorem, tudzież przez lat 8 kaznodzieją
X. Anzelm od ś. Ignacego Paluski	1723 2 ^a <i>Februarii</i>	1739 3 ^{ia} <i>Aprilis</i>	1744 18 <i>Septembris</i>	Uczniem był w zakonie filozofii i teologii, po tym tychże nauk przez lat sześć profesorem
X. Melchior od Zwiastowania Najświętszej Panny Maryi Koenik	1740 6 ^a <i>Januarii</i>	1759 8 <i>Martii</i>	1765 19 <i>Septembris</i>	Uczniem był w zakonie filozofii i teologii, po tym lat kilkanaście kaznodzieją
Andrzej od ś. August(yn)a Dunajewski	1748 28 <i>Novembris</i>	1763 1 ^a <i>Novembris</i>	1771 19 <i>Novembris</i>	Uczniem był w zakonie filozofii i teologii, po tym kaznodzieją lat 18, jako też sekretarzem prowincjała lat 2
[k. 148-149] X. Onufry od ś. Dionizego Pilecki	1765 4 <i>Januarii</i>	1782 19 <i>Octobris</i>	1789 25 <i>Martii</i>	W zakonie był uczniem retoryki, filozofii i teologii, i po tym kaznodzieją rok jeden; tudzież alumnów filozofii magistrem duchownym lat trzy, teraz jest aktualnym profesorem teologii rok trzeci
X. Tadeusz od ś. Joachima Kołaczyński	1768 14 <i>Februarii</i>	1785 4 <i>Novembris</i>	1791 1 ^{ma} <i>Maii</i>	Uczniem był w zakonie retoryki, filozofii i teologii, po tych skończonych był przez lat 2 kaznodzieją, po tym profesorem filozofii lat 2 i jest teraz od lat dwóch aktualnym teologii profesorem
X. Grzegorz od ś. Szczepana Ciszewicz	1774 7 <i>Januarii</i>	1789 7 <i>Novembris</i>	1797 3 <i>Aprilis</i>	Po skończonej dwuletniej nauce retoryki i dwuletniej filozofii, zaczął rok trzeci być uczniem teologii
X. Wilhelm od ś. Antoniego Kuczyński	1774 10 ^{ma} <i>Maii</i>	1790 8 <i>Februarii</i>	1797 30 ^{ma} <i>Maii</i>	Po skończonej dwuletniej nauce retoryki i dwuletniej filozofii, zaczął rok trzeci być uczniem teologii
[k. 150-151] X. Sebastian od ś. Jana Chryzost(oma) Domatewicz	1766 23 ^a <i>Decembris</i>	1791 9 ^a <i>Aprilis</i>	1794 19 <i>Aprilis</i>	Po ukończonej dwuletniej nauce retoryki i dwuletniej filozofii, zaczął rok trzeci być uczniem teologii
X. Hilary od ś. Anny Trapp	1774 16 ^a <i>Januarii</i>	1790 31 <i>Octobris</i>	1797 30 ^a <i>Maii</i>	Po ukończonej dwuletniej nauce retoryki i dwuletniej filozofii, zaczął rok trzeci być uczniem teologii
X. Feliks od ś. Franciszka Laube	1770 10 <i>Aprilis</i>	1792 20 ^a <i>Novembris</i>	1794 29 ^a <i>Junii</i>	Po ukończonej dwuletniej nauce retoryki i dwuletniej filozofii, zaczął rok trzeci być uczniem teologii
X. Ambroży od ś. Mikołaja Zakrzewski	1775 4 ^a <i>Decembris</i>	1792 9 <i>Decembris</i>	1799 11 ^{ma} <i>Junii</i>	Po ukończonej dwuletniej nauce retoryki i dwuletniej filozofii, zaczął rok trzeci być uczniem teologii
[k. 152-153] B. Błażej od ś. O. Jana Woronicz. Laik	1722 29 <i>Januarii</i>	1754 15 ^a <i>Junii</i>		Przed wnieściem do zakonu był przez niejaki czas w szkółce, w której nauczył się czytać i pisać, i też nauki i teraz posiada
B. Damian od Ś. Krzyża Czubiński. Laik	1747 1 ^a <i>Novembris</i>	1782 18 ^a <i>Maii</i>		Przed wnieściem do zakonu nauczył się czytać i pisać, jakoż i teraz też same nauki posiada
B. Michał od Oczyszczenia N. Panny Maryi Bonaszewicz. Laik	1759 20 <i>Septembris</i>	1781 10 ^{ma} <i>Martii</i>		Przed wnieściem do zakonu był przez czas niejaki w szkółce, w której nauczywszy się czytać i pisać, też same nauki i teraz posiada
B. Polikarp od ś. Telesfora Korolewicz. Laik	1763 19 <i>Novembris</i>	1787 17 ^a <i>Januarii</i>		Był w szkołach przed wnieściem do zakonu, w których nabywszy nauki czytania i pisania, też same i teraz posiada
B. Jan od ś. O. Feliksa Pegowski. Laik	1753 18 ^a <i>Julii</i>	1773 20 <i>Novembris</i>		Zostawał przez czas niejaki w szkołach przed przyjęciem stanu zakonnego, w których nauczywszy się czytać i pisać, też same nauki i teraz posiada

luckiego XX. Trynitarzów Zakonu Trójcy SS. w roku 1799 dnia 25 Julii, osoby dokładnie sporządzone

Odbywanie urzędów, jak długo i na jakim teraz znajduje się	Jakiego zdrowia	Rok i miejsce wykonanej przysięgi	Inne szczególniejsze wiadomości
Odbywat w swoich klasztorach przez lat 6 urząd ministra, po tym prokuratora prowincji ¹⁷⁴ , pełni teraz urząd konsultora prowincji ¹⁷⁵ i razem przełożonego klasztoru	czerstwego jeszcze	1795 i 1796 w Beresteczku	
Odbywat w dwóch klasztorach urząd ministra przez lat sześć, po tym generalnego przez lat trzy konsultora	inwalid(a)	1795 i 1796 w Łucku	
Był lat 15 w różnych klasztorach swoich przełożonych wikarym, patentowanym ¹⁷⁶ zawsze od zwierzchności zakonnej	miernego	1795 i 1796 w Łucku	
Był przez lat 3 przełożonym klasztoru, teraz powtórnie pełni urząd sekretarza wizytatora prowincji	jeszcze dosyć czerstwego	1793 i 1796 w Brahiłowie	
I razem ma urząd wikarego tutejszego klasztoru od lat trzech	czerstwego	1796 w Łucku	
Urzędu w zakonie żadnego nie posiadał	czerstwego	1796 w Łucku	
Na żadnym nie był w zakonie urzędzie	czerstwego	1796 w Łucku	
Na żadnym nie był w zakonie urzędzie	czerstwego	1796 w Łucku	
Na żadnym nie był w zakonie urzędzie	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
Na żadnym nie był w zakonie urzędzie	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
Na żadnym nie był w zakonie urzędzie	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
Na żadnym nie był w zakonie urzędzie	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
Był przez lat kilkanaście dyspensatorem ¹⁷⁷ w różnych klasztorach, tudzież furtianem przez czas nie mały, teraz wzrok utraciwszy bogomyślnością się zabawia	inwalid(a)	1795 i 1796 w Łucku	
W różnych klasztorach przez lat kilkanaście był dyspensatorem, teraz jest refektariuszem ¹⁷⁸	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
Był przez czas niejaki w klasztorach dyspensatorem i teraz w tym klasztorze tenże sam urząd posiada	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
W kilku klasztorach był dyspensatorem. Teraz od lat pięciu jest prokuratorem, czyli ekonomem wiosek do klasztoru należących	czerstwego	1795 i 1796 w Łucku	
Będąc przez czas niejaki w klasztorze dyspensatorem, teraz jest furtianem	czerstwego	1795 i 1796 w Beresteczku	

[k. 154 nie zapisana]

[k. 155]

SUMARIUSZ KONSENSÓW ¹⁷⁹ DO FUNDACJI <i>DE NOVA RADICE</i> ¹⁸⁰ XX. TRYNITARZOM W ŁUCKU SŁUŻĄCYCH		
R ^u 1717	Dnia 1 <i>Septembris</i> w konwencie łuckim, od WW. XX. Dominikanów łuckich, XX. Trynitarzom na fundowanie kościoła i klasztoru w Łucku	Konsens
R ^u tegoż	Dnia 30 <i>Septembris</i> w Janowie, od J.W. J.X. Joachima Hrabi(ego) Przebendowskiego, biskupa łuckiego i brzeskiego, tymże XX. Trynitarzom	Konsens
R ^u tegoż	Dnia 19 <i>Octobris</i> w Łucku, od XX. Jezuitów, tymże	Konsens
R ^u tegoż	Dnia 2 <i>Novembris</i> w Łucku, od Prześwietnej Kapituły Łuckiej Łacińskiej, pomienionego konsensu, przez J.W. IMc. X. biskupa łuckiego i brzeskiego wydanego	Aprobata
R ^u tegoż	Dnia 4 <i>Novembris</i> w Łucku, od WW. OO. Bonifratrów łuckich, tymże XX. Trynitarzom służący	Konsens
SUMARIUSZ DOKUMENTÓW SŁUŻĄCYCH DO GRUNTÓW I PLACÓW MURAMI KLASZTORU ZAJĘTYCH		
R ^u 1717	Dnia 23 <i>Novembris</i> w Łucku w cerkwi ś. Michała Archaniola na przedmieściu łuckim, przez WW. JMc XX. komisarzów za instrumentami ¹⁸¹ , od J.W. JMc X. metropolity całej Rusi, tudzież J.W. JMc X. episkopa ¹⁸² łuckiego i ostro(g)skiego, wydanemi zapisaniem tej cerkwi, gdzie ściany porysowane w trzech miejscach, aż do samego dachu bez sklepienia. Taż cerkiew fundowana jest przez mieszczanina Jewtychą, którego Kozacy w Łucku zabilili i dlatego niedokończona. Na gruncie tej cerkwi było chałup 19, z czynszu mieszkających	Komisji akt
R ^u 1718	Dnia 2 maja w katedrze łuckiej <i>graeci-unii</i> . Między instygatorem ¹⁸³ konsystorskim łuckim <i>r.g. unii</i> i jego delesorem ¹⁸⁴ , Najprzewielebniejszym w Bogu JMc XX. Antonim Wiel[k. 156]horskim Zakonu Najświętszej Trójcy od Wykupienia Niewolników Prowincji Polskiej i Księstwa Litew. komisarzem generalnym, konwentu lwowskiego ministrem swym i całego zakonu wspomnionego braci imieniem aktorami z jednej, a Przewielebnym w Bogu ihumenem ¹⁸⁵ monasteru brackiego łuckiego; także innemi ihumenami monasterów do episkopii łuckiej należąciami, WW. w Bogu protopopami ¹⁸⁶ , parochami ¹⁸⁷ , wikariuszami tegoż pasto-	

¹⁷⁴ Prokurator prowincji (łac. *procurator* – zarządca) – ekonom prowincjalny.

¹⁷⁵ Konsultor (łac. *consultor*) – radca prowincjalny, doradca.

¹⁷⁶ Tzn. mianowany przez przełożonych na określony czas.

¹⁷⁷ Dyspensator (łac. *dispensator*) – szafarz, rządca, administrator.

¹⁷⁸ Refektariusz – przygotowujący stoły do posiłków.

¹⁷⁹ Konsens (łac. *consensus*) – zgoda, zezwolenie.

¹⁸⁰ *De nova radice* – łac., od początku, od założenia.

¹⁸¹ Instrument (łac. *instrumentum*) – dawniej akt urzędowy, dokument, dowód.

¹⁸² Episkop (gr. *episkopos* – dozorca) – biskup Kościoła wschodniego.

¹⁸³ Instygator – oskarżyciel publiczny odpowiadający dzisiejszemu prokuratorowi.

¹⁸⁴ Deleslor – oskarżyciel (delator).

¹⁸⁵ Ihumen, igumen (ros. *igumien*, z gr. *hēgoúmenos* – prowadzący) – przełożony klasztoru w zakonie bazylianów.

¹⁸⁶ Protopop (gr. *prōtopapas*) – dawna nazwa duchownego w Kościołach wschodnich, pełniącego funkcję kierowniczą, np. dziekan; przełożony kleru katedralnego.

¹⁸⁷ Paroch (gr. *párochos* – opiekujący się) – proboszcz obrządku unickiego.

	<p>ratu¹⁸⁸, Wy Urodzonymi Ichmościami Pany Bractwem w stanie szlacheckim, także sławetnie Bractwem Miejskim do cerkwi brackiej łuckiej wpisaniem z drugiej strony, o cerkiew mурowaną na przedmieściu łuckim założenia Ś. Michała Archaniola. Ponieważ ta Cerkiew ani do siebie żadnego parocha przez tak wiele czasów, ani żadnego opatrzenia nie ma, Najprzewielebny zaś Antoni Wielhurski Zakonu Przenajświętszej Trójcy od Wykupienia Niewolników Prowincji Polskiej i Litewskiej komisarz, konwetu lwowskiego minister, z całym zakonem swoim, bracią zakonnikami teraz będącymi i ich następcami, upadające chcąc sufragarii¹⁸⁹ miejsce dla pomnożenia chwały Boga w Trójcy Jedyne go restaurować i klasztor zakonu swego erygować, <i>verbo sacerdotali iudicialiter et iudicio Dei</i>¹⁹⁰ obowiązuje się kontrawali¹⁹¹ My Bożą Miłością episkop łucki i ostro(g)ski egzarcha¹⁹² metropolii kijowskiej, halickiej i całej Rusi, kontrowersji wysłuchawszy: ponieważ żaden z kolatorów¹⁹³ ktytorów¹⁹⁴ i patranów¹⁹⁵ upadłej cerkwi Bożej Ś. Michała Archaniola opatrzenia dać nie chce, ani się sposo[ok. 157]bić do opatrzenia, deklarują widząc w tym lepszą ku pomnożeniu chwały boskiej, Najprzewielebniejszego Imc X. Antoniego Wielhurskiego Zakonu Ś. Trójcy od Wykupienia Niewolników Prowincji Polskiej i Litewskiej generalnego komisarza, konwentu lwowskiego ministra i całego zakonu Prowincji Polskiej i Litewskiej staranność, wspomnianą cerkiew do posesji Trynitarzów podajemy, wolnego erygowania kościoła, w nim odprawowania nabożeństwa według obrządku rzymskiego, postanowienia klasztoru, instytuowania¹⁹⁶ zakonników pozwalamy. Stronę pozwaną od wspomnianej cerkwi Ś. Michała Archaniola w Łucku na przedmieściu będącej, odsądzamy i wieczne dopominania się tejże stronie pozwanej wkładamy milczenie, z tą klauzulą, że nie więcej Imc X. komisarz z następcami swemi przywłaszczać ma, jak tylko <i>ad praesens</i>¹⁹⁷ wspomniana cerkiew ma <i>in sua contiguitate</i>¹⁹⁸, który to dekret nasz do aprobaty JW. Imc X. Metropolity kijowskiego i Halickiego i całej Rusi episkopa włodzimierskiego i brzeskiego, archimandryty¹⁹⁹ supraskiego, odsyłamy jako i odesłałiśmy</p>	Dekret
R ^u 1718	Dnia 18 maja w Kwasowie ²⁰⁰ . Tego dekretu J.W. JMc X. Józefa Wyhowskiego episkopa łuckiego i ostro(g)skiego, od J.W. JMc X. Leona Kiszki metropolity całej Rusi we wszystkich punktach, klauzulach i ligomontach ²⁰¹	Aprobata
R ^u 1718	Dnia 15 <i>Junii</i> w cerkwi Ś. Michała przedmiejskiej łuckiej, starej, przez WW. Ichmościców XX. komisarzów, od J.W. J.X. Leona Kiszki metropolity całej Rusi, wyznaczonych do uczynienia	

¹⁸⁸ Pastorat – parafia.

¹⁸⁹ Sufragaria, sufragania – urząd sufragana (pomocnika ordynariusza diecezji).

¹⁹⁰ *Verbo sacerdotali iudicialiter et iudicio Dei* – łac., wobec sądu kościelnego i Bożego.

¹⁹¹ Kontrować – być w niezgodzie, sprzeciwiać się.

¹⁹² Egzarcha (gr. *éksarchos* – dowódca) – w Kościele wschodnim metropolita rządzący kilkoma diecezjami lub metropoliami, zastępca patriarchy.

¹⁹³ Kolator (łac. *collator* – ofiarodawca) – osoba obsadzająca urząd kościelny, zwykle fundator kościoła lub jego spadkobierca.

¹⁹⁴ Ktytor (starosłowiań. cerkiewny *Ktitor*) – fundator cerkwi, opiekun parafialny; kolator.

¹⁹⁵ Patran – tzn. patron.

¹⁹⁶ Instytuować (łac. *instituo*) – ustanawiać.

¹⁹⁷ *Ad praesens* – łac., obecnie.

¹⁹⁸ *In sua contiguitate* – łac., w swoim sąsiedztwie.

¹⁹⁹ Archimandryta (gr. *archimandritēs*) – dostojnik Kościoła wschodniego sprawujący nadzór nad klasztorami.

²⁰⁰ W okresie międzywojennym wieś należała do par. Drużkopol, w dekanacie Horochów, *Elenchus*, s. 47.

²⁰¹ Ligomont (łac. *ligamentum*) – zobowiązanie, umowa.

	[k. 158] odmiany i podania tej cerkwi z rolami, sianożęciami, gruntami, ogrodami i sadami jakowemikółwiek do pomienionej cerkwi w pobliskości przynależytościami z wolnym windykowaniem ²⁰² , jeżeliby co oderwane było Zakonowi SS. Trójcy od Wykupienia Niewolników na wieczną posesją. Tegoż J.W. J.X. metropolity i Najprzewielebniejszego JMc X. Wyhowskiego biskupa łuckiego i ostro(g)skiego i całej kapituły łuckiej, na to zezwalającej imieniem	Podanie
R ⁿ 1762	Dnia 26 nowembra w Warszawie w sądach asesorskich ²⁰³ , między J.W. Książętami Stanisławem łowczym koronnym, starostą, ojcem ²⁰⁴ i Józefem, starostą radoszyńskim, wójtem, synem ²⁰⁵ , łuckimi tudzież mieszczanami, klasztorami różnemi. Co do kategorii ²⁰⁶ N. 81 położonej, w której sąd komisarski, co do gruntów i placów N. 37 i 38 adnotowanych, w których domy, sady i browar konwentu Trójcy SS. od Wykupienia Niewolników, na przedmieściu za rzeką Głusiec z jednej strony, a drogą publiczną otycką nazwaną, z drugiej strony leżące. Ponieważ dowiedziono było, że grunta i place do cerkwi obrządku greckiego Ś. Michała Archaniola w pobliskim miejscu tymże gruntem zostające należeli i chałupników czynszowych 19 ze tamże mieszkało, a potem przerzecona cerkiew z gruntami i placami do tej należąciami, zaś srodokującym dekretem r ⁿ 1718, d. 2 maja w Łucku, W. Wyhowskiego episkopa łuckiego obrządku ruskiego ferowanym i tegoż r ⁿ d. 18 maja przez W. Kiszkę metropolitę całej Rusi aprobowanym do Zakonu Trójcy SS., że przeszło i w tymże miejscu, gdzie [k. 159] cerkiew Ś. Michała i rezydencja parocha zostawały, że tenże zakon kościół z konwentem wystawił, a zaś na gruntach do dawnej cerkwi należących, sad, dwa domy i browar dla wygody swojej wystawił, przeto sąd komisarski zważywszy przerzecone dokumenta przy posesji tychże gruntów i budynków na wiecznie zachował [...]. My zaś z temi radnemi i prawnemi naszymi, co się tycze tejże kategorii 81 ^{wszej} względem gruntów i placów N ^o 37 i 38 w wizji komisarzów naszych adnotowanych, w których domy, sad i browar konwentu Trójcy SS. na przedmieściu za rzeką Głusiec między swojemi położeniami będące, sentencją komisarską, co do decyzji pierwszego punktu placów pod liczbą 37, w całości utwierdzamy	Ekscerpt ²⁰⁷
SUMARIUSZ DOKUMENTÓW DO WIOSEK PRZEZ W. PAWŁA MAJKOWSKIEGO, SKARBNIKA BRACŁAWSKIEGO NABYTYCH, A POTYM FUNDUSZEM NA RZECZ XX. TRYNITARZÓW ŁUCKICH ZAPRYSIĘŻONYCH W ZIEMSTWIE KRZEMIENIECKIM 8 OCTOBRIS 1729 A ^o		
R ⁿ 1722	Dnia 19 <i>Augusti</i> w Łucku, między W. Teofilą z Krzyszkowskich Stanisławową wdową Piaskowską z jednej, a W. Pawłem Majkowskim, skarbnikiem braclawskim, o część Boruchowa za sumę 33000 zł	<i>Donationis</i> ²⁰⁸ kontrakt

²⁰² Windykować (łac. *vindico*) – dochodzenie lub odzyskanie swoich praw do rzeczy lub zapłaty drogą sądową.

²⁰³ Asesorskie sądy – z udziałem asesorów z kancelarii królewskiej i od Stanów; należały do niego apelacje od sądów miejskich, sprawy dóbr królewskich i ważności przywilejów.

²⁰⁴ Czartoryski Stanisław Kostka, cześnik wielki litewski ?, łowczy koronny 1742-1766, star. łucki 1752-1763, lipnicki, radoszycki, rotmistrz chorągwi pancерnej wojsk kor., poseł wielki do Berlina 1763, † Warszawa 5 IV 1766, W. Konopczyński, *Czartoryski Stanisław*, PSB, t. 4, Kraków 1938, s. 297; U r u s k i, dz. cyt., t. 10, Warszawa 1913, s. 163; J. Dunin-Borkowski, *Genealogie żyjących utytułowanych rodów polskich*, Lwów 1895, s. 4.

²⁰⁵ Czartoryski Józef Klemens, ur. 1740, star. i wójt łucki 1763, stolnik litewski (1764), star. radoszycki 1768, kluczownik wołyński 1772, poseł wielki do Rzymu 1764-1765, Berlina 1788-1790, poseł 4-letni, † Warszawa 15 II 1810, U r u s k i, dz. cyt., t. 11, s. 204; J. Nieć, *Czartoryski Józef Klemens*, PSB, t. 4, Kraków 1938, s. 279-281 (s. 281: jeden z najpiękniejszych typów schyłku w. XVIII); Dunin-Borkowski, dz. cyt., s. 4.

²⁰⁶ Kategoria – tu plac, działka.

²⁰⁷ Ekscerpt (łac. *excerptus*) – wyciąg, wyjątek z dokumentu.

²⁰⁸ *Donatio* – łac., darowizna, datek.

R ⁿ tegoż	Dnia 9 <i>Septembris</i> w grodzie łuckim, od tejsze W. Piaskowskiej, temuż W. Majkowskiemu na tę część Wsi Boruchowa	<i>Donationis</i> zapis
R ⁿ 1724	Na część wsi Boruchowa XX. Trynitarzom łuckim, od tejsze	Posesja
R ⁿ 1738	D. 6 <i>Septembris</i> w grodzie włodzimierskim, temuż W. Majkowskiemu, skarb. bract., o też dobra części Boruchowa pomienionej z przyznaniem, że wzięła 33000 zł pol. od W. Majkowskiego	Kontraktu roboracja ²⁰⁹
[k. 160] R ⁿ 1724	Dnia 4 <i>Septembris</i> w grodzie łuckim, między W. Józefem Wołczkiewiczem Olizarem, stolnikiem kijowskim, a W. Pawłem Majkowskim, skarbnikiem braclawskim, o dobra wieś Wyszków za sumę 35000 zł pol. wraz z kwitem <i>depretio</i> 15000 zł pol.	<i>Resignationis</i> ²¹⁰ kontrakt
R ⁿ tegoż	i miesiąca 13 dnia w grodzie łuckim. Między temiż stronami, o też dobra, tegoż kontraktu	Roboracja
R ⁿ tegoż	D. 5 <i>Octobris</i> w grodzie łuckim, od tegoż temuż na też dobra wioskę Wyszków	<i>Donationis</i> zapis
R ⁿ tegoż	D. 10 <i>Octobris</i> w grodzie łuckim. Z mocy pomienionej donacji w też dobra wioskę Wyszków, temuż W. Majkowskiemu, skarbnikowi braclawskiemu	Posesja
R ⁿ 1725	D. 13 <i>Januarii</i> w grodzie łuckim, od tegoż W. Olizara, temuż W. Majkowskiemu s. b., z summej resztującej 20000 zł pol. i wyżej wyrażonej 15000 zł <i>depretio</i>	Zapis kwitowy
R ⁿ 1725	D. 17 <i>Februarii</i> na dobra wieś Wyszków XX. Trynitarzom łuckim	Posesja
R ⁿ 1725	D. 13 <i>Septembris</i> w Łucku, między W.J.X. Antonim Horainem kanonikiem katedralnym i surogatem łuckim ²¹¹ , swoim i braci swoich Henryka, Kaspra, Bogusława, X. Jerzego ²¹² i Ferdynanda Horainów ²¹³ imieniem z jednej, a W. Pawłem Majkowskim skarbnikiem braclawskim z drugiej strony, o dobra połowę wsi Jarowicy, całą wieś Siekierzycy i trzy części Wólki Siekierzyckiej w sumę 31000 zł pol.	<i>Resignationis</i> kontrakt
R ⁿ 1726	Dnia 5 <i>Januarii</i> w grodzie łuckim, od tejsze temuż W. Majkowskiemu, na też dobra zeznany	<i>Donationis</i> zapis
R ⁿ tegoż	Dnia 9 <i>Januarii</i> w tymże grodzie łuckim, od tychże temuż, z mocy tejsze donacji, w też dobra	Posesja
[k. 161] R ⁿ tegoż	Dnia 12 <i>Februarii</i> w grodzie łuckim, od W. JMc X. Jerzego Horaina, tejsze donacji	Aprobata
R ⁿ 1728	Dnia 29 <i>Maii</i> w tymże grodzie, od W. Majkowskiego s. b., po W. Ferdynanda Horaina, że <i>post praestitam satisfactionem depretio</i> ²¹⁴ , nie chce zeznać donacji, albo aprobaty na roczki grodzkie ²¹⁵ łuckie	Relacja
R ⁿ tegoż	Dnia 28 <i>Junii</i> w tymże grodzie, od W. Ferdynanda Horaina W. Pawłowi Majkowskiemu, na pomienione dobra przez braci jego uczynionej donacji	Aprobata
R ⁿ 1728	Dnia 3 <i>Aprilis</i> w Łucku, między WW. Mikołajem i Teresą z Wolskich Tyszami Bykowskimi	

²⁰⁹ Roboracja – urzędowe zatwierdzenie pisma.

²¹⁰ *Resignatio* – łac., zrzeczenie się, odstąpienie – umowa zrzeczenia się.

²¹¹ Surogat (łac. *surrogatus*) – sędzia duchowny zasiadający w konsystorzu. Kan. łucki i surogat 1725, kanclerz łucki 1727, deputat na Trybunał Koronny 1726, K. B o n i e c k i, *Herbarz Polski*, t. 7, Warszawa 1904, s. 332; U r u s k i, dz. cyt., t. 5, Warszawa 1908, s. 179.

²¹² Kan. łucki, prepozyt nieświcki 1727-1742, ADŁ, *Nieświcz-koperta; Nieświcz-koperta-Proboszczowie w Nieświczu*.

²¹³ Synowie Jan Bogusława Horaina. Spośród nich: Kasper, podczaszy wotyński, Ferdynand, podczaszy wołyński, B o n i e c k i, dz. cyt., s. 332; U r u s k i, dz. cyt., t. 5, Warszawa 1908, s. 179; ADŁ, *Kolki*.

²¹⁴ *Post praestitam satisfactionem depretio* – łac., po użyczeniu wynagradzjącej obniżki.

²¹⁵ Roczki grodzkie – posiedzenia sądu ziemskiego rozstrzygającego sprawy mniejszej wagi, jak spory o nieruchomości, drobne kradzieże, zniszczenie, pobicie; termin tych sądów.

	skarbnikami czerniechowskiemi, małżonkami z jednej, a W. Pawłem Majkowskim s. b. z drugiej strony, na połowę dóbr wioski Jarowicy, za sumę 19000 zł pol., z której sumy wytrącono dług XX. Dominikanom łuckim 300 zł pol., XX. Jezuitom łuckim 1000 zł pol., resztę oddaną wraz z kwitem	<i>Resignationis</i> kontrakt
R ^u tegoż	Dnia 12 <i>Aprilis</i> w grodzie łuckim, tego kontraktu	Roboracja
R ^u tegoż	D. 13 <i>Novembris</i> w tymże grodzie, od tychże temuż	Donacja
R ^u tegoż	D. 15 <i>Novembris</i> w tymże grodzie łuckim, od tychże temuż w pomienioną połowę wioski Jarowicy	Posesja
R ^u 1729	D. 8 <i>Octobris</i> w ziemstwie krzemienieckim, od W. Pawła Majkowskiego, skarb. bracl., XX. Trynitarzom łuckim na dobra całą wioskę Jarowicę, całą wioskę Wyszaków, część wsi Boruchowa, całą wioskę Siekierzycę i trzy części Wólki Siekierzyczej zaprzysiężonej	Fundusz
R ^u tegoż	Dnia 7 <i>Decembris</i> w grodzie łuckim, tego funduszu	Oblata ²¹⁶
[K. 162] SUMARIUSZ DOKUMENTÓW OD SUM OBLIGACYJNYCH XX. TRYNITARZOM KLASZTORU ŁUCKIEGO SŁUŻĄCYCH		
R ^u 1735	Dnia 14 <i>Maii</i> w grodzie łuckim, od W. Franciszka Kaszewskiego, podstolego ziemi dobrzyńskiej ²¹⁷ , na sumę 3000 zł pol. na msze ś. wiecznemi czasy odprawować się mające za duszę Róży z Jełowickich Kaszewski(ej), małżonki jego	Zapis
R ^u 1726	Dnia 27 <i>Martii</i> w Beresteczku, od Żydów kahałnych beresteckich, Urodzonym Janowi i Annie Modzelowskim małżonkom na sumę 2000 zł pol.	Membran ²¹⁸
R ^u 1726	D. 24 <i>Julii</i> w grodzie łuckim, od Urodzonych Jana i Anny Modzelowskich małżonków, XX. Trynitarzom łuckim na pomienioną sumę 2000 zł	Zapis
R ^u 1747	D. 16 <i>Februarii</i> w Łucku, tychże Urodzonych Jana i Anny Modzelowskich małżonków, ostatniej woli	Testament
R ^u 1792	D. 19 <i>Aprilis</i> w Łucku, między Trynitarzami łuckimi z jednej a kahałem beresteckim z drugiej strony. Sądowa rezolucja, którą, ponieważ Trynitarze po zapadłym prawie względem prowizji, po pięć od sta brali prowizją od wyżej pomienionej sumy, według dobrowolnej determinacji na to Żydów beresteckich, z sumy 2000 zł tylko 1510 zł sąd likwidujący długi żydowskie, zaliczył na rzecz XX. Trynitarzów łuckich.	
R ^u 1748	D. 15 <i>Decembris</i> w Kaszowie. Urodzonej JMc Panny Zofii Kostenecki(ej) na sumę 2000 zł pol. XX. Trynitarzom łuckim na mszę wiecznemi czasy za jej duszę odprawiać się mają	Testament
R ^u 1777	D. 25 <i>Januarii</i> w ziemstwie łuckim, od Księcia JMc Kajetana Czetwertyńskiego, starosty woronowskiego ²¹⁹ , na osobę W. Ignacego Zakrzewskiego, skarbnika ciechanowieckiego, do wszelkich prawnych czynności zeznana	Plenipotencja ²²⁰

²¹⁶ Oblata (łac. *oblatus* – ofiarowany) – wpisanie aktu do właściwej księgi; uprawomocnienie.

²¹⁷ Franciszek († 1759) – jego żona Róża z Jełowickich, c. Konstantego Wojciecha, chorążego ruskiego i Ludwiki Żebrowskiej, T. Ż y c h l i ń s k i, *Złota księga szlachty polskiej*, t. 18, Poznań 1896, s. 190.

²¹⁸ Pergamin – od łac. *membrana*.

²¹⁹ Syn Włodzimierza († 1778), st. woronowskiego i Anieli Czerwińskiej, dziedzic na Czetwertni i Komargrodzie, poseł na sejm 1764 r., szambelan królewski 1765, podkomorzy braclawski i rotmistrz pancerny, st. woronowski i trawuliński, kasztelan łwowski 1786, S. K o s s a k o w s k i, *Monografie historyczno-genealogiczne niektórych rodzin polskich*, t. 1, Warszawa 1860, s. 95, U r u s k i, dz. cyt., t. 3, Warszawa 1906, s. 29-30.

²²⁰ Plenipotencja (łac. średniow. *plenipotentio*) – prawo prowadzenia w czym zastępstwie pewnych spraw, uzyskane na podstawie upoważnienia wydanego przez mocodawcę; pełnomocnictwo.

R ⁴ tegoż	D. 28 <i>Julii</i> w grodzie łuckim, od tegoż W. Zakrzewskiego, imieniem pomienionego Księcia Czwertwyrńskiego, XX. Trynit. łuckim na sumę 2000 zł Urodzonej niegdyś JMc Panny Zofii Kostenecki(ej), z ostrzeżeniem bezpieczeństwa onej na dobrach wsi Hodumiczach ²²¹ tego Księcia JMc [k. 163] dziedzicznych, w powiecie łuckim leżących	<i>Asecuracionis cum evictione</i> ²²² zapis
R ⁴ 1756	D. 30 <i>Augusti</i> w grodzie łuckim, od W. Ferdynanda Horaina podczaszego wołyńskiego na rzec Trynitarzów łuckich, na sumę 5000 zł pol., na msze ś. wiecznymi czasy odprawiać się mające za duszę onego oraz Jana Bogusława Horaina, ojca jego. Ta suma u sukcesorów niegdyś W. Aksaka, teraz na dobrach wsi Szelwowa ²²³ , w powiecie włodzimierskim zostaje.	<i>Piae legationis</i> ²²⁴ zapis
R ⁴ 1765	Dnia 25 <i>Maii</i> w Dworcu ²²⁵ , od W. Ignacego Grocholskiego, wojskiego kijowskiego, Trynitarzom łuckim na sumę 6000 zł pol., z ostrzeżeniem bezpieczeństwa onej na dobrach Kosmaczowie, na ten czas w powiecie łuckim leżących Ta suma dana jest XX. Trynitarzom łuckim, od niegdyś J.W. Antoniny Stecki(ej) ²²⁶ , kasztelanowej kijowskiej, na obliży wieczyste	Ręczny skrypt
R ⁴ 1778	D. 14 <i>Octobris</i> w grodzie łuckim, od XX. Trynitarzów łuckich po J.W. Jana Steckiego, starostę owruckiego ²²⁷ , opiekuna tudzież W. Józefa Kalasantego Grocholskiego, wojszczyca kijowskiego, małoletniego ²²⁸ , w opiece tegoż J.W. Steckiego będącego, o zapłacenie sumy 6000 zł wraz z zaległą prowizją przez Ignacego Grocholskiego, zaciągnięonej na roczki grodzkie łuckie, pozwy wydanego	Relacja
R ⁴ 1779	D. 27 <i>Aprilis</i> w grodzie łuckim, między temi z stronami wskazującej, aby J.W. Stecki, s. owrucki, W. Józefa Kalasantego Grocholskiego, małoletniego opiekun, sumę prowizjalną od ostatniego kwitu Trynitarzom łuckim pod W.B. W. zapłacił	Dekret
R ⁴ tegoż	D. 8 <i>Novembris</i> w grodzie łuckim, od Trynitarzów klasztoru łuckiego, przeciwko temuż J.W. Steckiemu staroście owruckiemu, o niezapłacenie pomienionej prowizji [k. 164] po którym J.W. Stecki na substancji ²²⁹ tegoż W ^o Grocholskiego uformował <i>potioritatem</i> ²³⁰ , a że	

²²¹ Hodomicze, wieś w pow. łuckim, SGKP, t. 3, Warszawa 1882, s. 87.

²²² *Asssecurationis cum evictione* – łac., ubezpieczenie z sądowym uznaniem prawa własności.

²²³ Szelwów, Szelków – wieś nad rzeką Łuhą w pow. włodzimierskim, na wsch. od miasta Łokacze, SGKP, t. 11, Warszawa 1890, s. 891.

²²⁴ *Piae legationis* – łac. pobożnej legacji (zapisu testamentowego; darowizny; legaty).

²²⁵ Dworzec – wieś w pow. żytomierskim, SGKP, t. 2, Warszawa 1881, s. 237.

²²⁶ Antonina z Kossakowskich Stecka (II żona), c. Aleksandra stolnika czerniechowskiego i Teofili Drużbicówny, chorążanki bełskiej; żona Kazimierza ze Steczanki (ślub 1719), chorążego kijow., rotmistrza chorągwi pancерnej, kaszt. kijow. 1722, † 1748, J. B ł e s z c z y Ń s k i, *Spis senatorów i dygnitarzy koronnych (świeckich) z XVIII w.*, w: K o s s a k o w s k i, dz. cyt., t. 3, Warszawa 1872, s. 22; K o s s a k o w s k i, dz. cyt. t. 2, Warszawa 1860, s. 273-274; ADŁ, *Klewań*.

²²⁷ Star. stawicki, owrucki, konfederat barski, chorąży w. kor., † 24 V 1814 w Międzyrzeczu Koreckim, pogrzebany 11 VI w Niewirkowie przez bpa K. Cieciszowskiego, gdzie fundował w 1807 r. dominikanom kościół, K o s s a k o w s k i, dz. cyt., t. 2, s. 274-275; ADŁ, *Niewirków-koperta; Międzyrzec Korecki-koperta*.

²²⁸ Ambroży Józef Kalasanty Wincenty Konstancjus, s. Ignacego, ur. w Korczyku, par. Korzec, ochrzczony 5 IV 1763 w Międzyrzeczu Koreckim, podkom. pow. rówień., wojski kijowski 1773, † 3 XII 1834, dziedzic Kosmaczowa na Podolu, Ż y c h l i Ń s k i, dz. cyt., t. 19, Poznań 1897, s. 15; U r u s k i, dz. cyt., t. 4, Warszawa 1907, s. 381; ADŁ, *Międzyrzec Korecki*.

²²⁹ Substancja (łac. *substantia* – istota) – dawniej majątek, nieruchomości, mienie.

²³⁰ *Potioritas* – łac., prawo pierwszeństwa; prawo do czegoś przed innymi.

	po wielu kondescensjach ²³¹ , gdy strony nie sprowadzili oficjalistę ²³² , termin upadł. <i>Tandem</i> ²³³ 1796 W. Józef Kalasanty Grocholski nadtraciwszy substancji, rozpoczął formować <i>potioritatem</i> na dobrach wsi Kosmaczowie, która dotąd skutku swego nie wzięła	Z publikatą manifest
R ⁿ 1774	D. 20 <i>Januarii</i> w Łucku, od W. Stanisława Radwańskiego, podsędka ziem(skiego) łuckiego, Trynitarzom łuckim na sumę 5000 zł pol. dany, w którym wyraża, że ta suma od W. Adama Olizara starosty łojowskiego ²³⁴ , za duszę ś.p. Aleksandry z Wilgów Olizarow(ej), małżonki onego, na wieczne obligi Trynitarzom łuckim dana. Bezpieczeństwo tej sumy na dobrach wsi Ochłopowie ²³⁵ ostrzeżone	Asekuracyjny skrypt
R ^u tegoż	Dnia 29 <i>Januarii</i> w grodzie łuckim, tegoż skryptu	Roboracja
R ⁿ 1741	Dnia 7 <i>Octobris</i> w grodzie łuckim, W. niegdyś Katarzyny z Jełowickich Czarnecki(ej), powtórnego małżeństwa, ostatniej woli, którym Trynitarzom łuckim sumę 1000 zł pol. na msze ś. za duszę swoją wiecznemi czasy odprawiać się mające leguje. Ta suma leży na dobrach wsi Kamienica zwanej, w powiecie krzemienieckim zostającej, w posesji W. Bonawentury Chamca ²³⁶	Testament oblata
R ⁿ 1765	D. 16 <i>Januarii</i> w Lwowie, od W. Mikołaja Polanowskiego, starosty dąbrowskiego, Trynitarzom łuckim na sumę 60000 zł pol. z ostrzeżeniem bezpieczeństwa na dobrach wsi Izowie ²³⁷ <i>cum attinentiis</i> ²³⁸ w województwie wołyńskim, powiecie włodzimierskim leżących	Dokument
R ⁿ tegoż	<i>Pridie festi Conversionis S. Pauli</i> ²³⁹ w grodzie lwowskim, tego dokumentu	Roboracja
R ⁿ 1779	D. 5 <i>Augusti</i> , tego dokumentu w grodzie włodzimierskim	Oblata
R ⁿ 1788	Dnia 8, <i>Martii</i> w grodzie kijowskim, tegoż dokumentu	Oblata
[k. 165] R ⁿ 1784	Dnia 9 marca w grodzie włodzimierskim, od Trynitarzów łuckich, po tegoż W ^o Polanowskiego i innych, o zapłacie pomienionej z prowizją na roczki grodzie włodzimierskie, pozwu	Relacja
R ⁿ tegoż	Dnia 17 <i>Junii</i> w grodzie włodzim(ierskim), między Trynitarzami klasztoru łuckiego z jednej, a J.W. Wojciechem Węglińskim i innemi z drugiej strony. Ponieważ sądowi dowiedziono, iż W. Polanowski, prawem przekonany, ażeby tak W. Polanowski jako też J. W. Węgliński i inni dobra Izów posiadający, jeden do drugiego nie referując ²⁴⁰ się sumą pomienioną 60000 zł pol. z prowizją, jaka się okaże z kwitów w roku następującym [17]85 dnia 17 stycznia przed aktami grodu włodzimierskiego, pod rygorem prawa zapłacili z Luitą 14 grzywień ²⁴¹ , a że	

²³¹ Kondescensja (łac. *condescensio*) – zjazd sądu na miejsce sporu.

²³² Oficjalista (łac. *officialista*) – urzędnik państwowy.

²³³ *Tandem* – łac., wreszcie, na koniec.

²³⁴ Starosta łojowski, † 2 XII 1783, pochow. u dominikanów w Łucku, poślubił w Różynie (kaplica pałacowa Wilgów) 26 XI 1745 r. Aleksandrę Wilzanke, podkomorzanke derpską, Pułaski, dz. cyt., s. 125; ADŁ, *Kowel*.

²³⁵ Ochłópów (Chłópów) – wieś nad rzeką Lipą w pow. włodzimierskim, na pld.-zach. od Horochowa, dawniej w pow. łuckim, SGKP, t. 7, Warszawa 1886, s. 363.

²³⁶ Prawdopodobnie jest to późniejszy horodniczy łucki 1775-1778, wojski mniejszy wołyński 1791, Uruski, dz. cyt., t. 2, Warszawa 1905, s. 145.

²³⁷ W okresie międzywojennym Izów należał do parafii Uściług, w dekanacie Włodzimierz Wołyński, *Elenchus*, s. 92.

²³⁸ *Cum attinentiis* – łac., z przyległościami.

²³⁹ *Pridie festi Conversionis S. Pauli* – łac., w przeddzień święta Nawrócenia św. Pawła (24 stycznia).

²⁴⁰ Referować się (łac. *referro* – odnoszę) – odwoływać się, zwracać się do kogoś.

²⁴¹ Grzywna – rodzaj monety, wynoszącej 48 groszy.

	strona pozwana do Trybunału Lub(elskiego) odwołała się, przeto od sądu <i>remissa</i> ²⁴² do Trybunału	Dekret
R ⁿ 1785	Dnia 11 <i>Martii</i> w grodzie krzem(ienieckim), od Trynitarzów łuckich po tegoż W. Polanowskiego s(tarosty), dóbr w tejże sprawie wydanego pozwu W Trybunale Lub(elskim) wypadł dekret do dóbr wsi Leszczyna w województwie kijowskim leżących, na zjazd do umieszczenia kredytorów ²⁴³	Relacja
R ⁿ 1736	<i>Ipsa die festi s. Hedvigis Viduae Electae Dei</i> ²⁴⁴ w grodzie lwowskim, od J.W. Józefa Sierakowskiego, strażnika koron. ²⁴⁵ , Trynitarzom łuckim na sumę 30000 zł z zapisaniem bezpieczeństwa na dobrach wsi Siebieczowie, w województwie bełskim leżących ²⁴⁶	Zapis
R ⁿ tegoż	Dnia 20 <i>Novembris</i> w Lwowie, od tegoż tymże na tę sumę z tym dokładem, iż lubo w zapisie wyżej wyrażonym forum ²⁴⁷ grodu bełskiego do odpowiadania, zapisał tu zaś w grodzie łuckim w Trybunale Koronnym i odpowiadać przyrzekł	Ręczny zapis
R ⁿ 1748	Dnia 14 <i>Novembris</i> w grodzie Lwów, od XX. Trynitarzów łuckich po pozostałą wdowę ²⁴⁸ i sukcesorów J.W. Sierakowskiego s.k., o zapłaceniu pomienionej sumy wraz z prowizją na Trybunał Lub(elski)	Relacja
[k. 166] R ⁿ 1749	<i>Feria 5 post festum Immacolatae Concept. B.V.M. proxima</i> ²⁴⁹ w Trybunale Kor. Lub[elskim], między wierzycielami pomienionego J.W. Sierakowskiego s.k., a pozostałą wdową i sukcesorami onegoż, dla umieszczenia wierzycieli	Na zjazd dekret
R ⁿ 1765	Dnia 31 marca w Lipibokach ²⁵⁰ , od W. Józefa Strzelnickiego ²⁵¹ Trynitarzom łuckim sumę 3000 zł pol. Suma ta złożona jest z 2000 zł Jana Uruskiego i z sumy 1000 zł Tomasza Rodkiewicza na msze zawsze odprawiać się mające.	Ręczny skrypt
R ⁿ 1790	Dnia 6 <i>Maii</i> w grodzie łuckim. Między J.W. Józefem Karszą podstolim podol. z jednej, a XX. Trynitarzami łuckimi z drugiej strony, którym J.W. Karsza obowiązał się Trynitarzom łuckim corocznie po zł 156 wypłacać, pod warunkiem, aby ciż Trynitarze w tydzień po jednej mszy ś. za duszę Antoniego i Katarzyny Karszów, rodziców jego odprawowali	Zapis
R ⁿ tegoż	i miesiąca, dnia 7 w tymże grodzie, między temiż stronami, gdzie tenże J.W. Karsza obowiązał się corocznie wypłacać 156 zł, aby w tydzień Trynitarze łuccy jedną mszę ś. za duszę Franciszka i Rozalii Darewskich, rodziców żony jego odprawowali	Zapis
R ⁿ 1794	Dnia 17 <i>Januarii</i> w Dubnie ²⁵² , od W. Jerzego Grzymały, majora w wojsku litewskim, XX. Trynitarzom łuckim na sumę 46000 zł pol., złożoną z sum obligowych; to jest z sumy 16000 zł	

²⁴² *Remissa* – łac., odpuszczenie; tu: odwołanie.

²⁴³ Kredytor (łac. *creditor*) – udzielający kredytu.

²⁴⁴ 15 października.

²⁴⁵ Starosta żytomierski i olszański, strażnik wielki koronny 1730-1748, † 1748, U r u s k i, dz. cyt., t. 10, Warszawa s. 203; ADŁ, *Turzysek*.

²⁴⁶ Siebieczów, wieś w woj. bełskim, w pow. sokalskim, 14 km na pld.-zach. od Sokala, na ptn.-wsch. od Beża, SGKP, t. 10, Warszawa 1889, s. 484.

²⁴⁷ Forum – miejsce rozpraw sądowych, sąd, trybunał.

²⁴⁸ Ludwika (II żona), ADŁ, *Turzysek*.

²⁴⁹ Czwartek po święcie Niepokalanego Poczęcia NMP (11 grudnia).

²⁵⁰ W okresie międzywojennym nosiła nazwę Ipiłboki (ta nazwa występuje również w XVIII w., obok Lipiboków) i należała do par. Łysin; *Elenchus*, s. 33; ADŁ, *Łysin*.

²⁵¹ Podstoli braclawski, łowczy czerniechowski, ADŁ, *Łysin*.

²⁵² Dubno – miasto pow. w woj. wołyńskim, leżące nad Ikwą, SGKP, t. 2, Warszawa 1881, s. 194.

	Jana Podhoreckiego, 16000 zł Pawła Lenczowskiego, 1000 zł Adama Kątkowskiego, 6000 Aleksandra Woronieckiego, 1000 zł Konstantego i Zofii Olizarów ²⁵³ , 6000 zł Samuela Ożgi, których to sum bezpieczeństwo ostrzegł na dobrach wsi Woronczynie, w powiecie luckim leżących	Dokument
R ⁿ 1796	Dnia 23 <i>Februarii</i> w ziemstwie luckim, tego dokumentu	Oblata

DIE TRINITARIER VON LUZK IM LICHT DER GENERALVISITE VON 1799

ZUSAMMENFASSUNG

Die polnische Geschichtsschreibung kennt nicht viele Arbeiten über den Orden der Trinitarier, der fast 179 Jahre lang (1685-1864) in Polen tätig war. Die meisten Ordenshäuser der Trinitarier lagen in den Ostgebieten der Adelsrepublik, wie es dem Selbstverständnis des Ordens entsprach. Eines davon war das Luzker Kloster, das für die Trinitarierprovinz von besonderer Bedeutung war, denn hier waren das Philosophie- und das Theologiestudium untergebracht, eine Zeitlang sogar das Noviziat; außerdem gab es einen Konvikt für arme Adlige. Das Kloster besaß eine für die damalige Zeit recht umfangreiche Bibliothek.

Die hier vorliegende Edition der Generalvisitation, der ihr anonym bleibender Autor den Titel *Generalvisite von 1799* gegeben hat, liefert uns einige wichtige Informationen über das Leben des Ordens, über seine Arbeiten und seinen Besitzstand. Nach den 133 Jahren der Existenz des Luzker Klosters (1717-1850) ist dies die erste Veröffentlichung zu seiner Geschichte. Mit dem Kloster standen vor allem wolhynische Adlige in Verbindung, von denen zahlreiche fromme Spenden und in Landgütern angelegte Vermächtnisse stammten.

Das vom Bratzlauer Kämmerer Paweł Majkowski gestiftete Kloster war am Ort der früheren unierten Kirche entstanden, die der griechisch-katholische Metropolit dem Orden geschenkt hatte. Nach der Ordensaufhebung wurde die Kirche 1869 abgebrochen; in den Klostergebäuden wohnten Beamte, und in der Zwischenkriegszeit war dort des städtische Kreisgericht untergebracht.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich

²⁵³ Olizar Konstanty (1729–po 1793), na Studenicy, starosta sinnicki 1760-1774, podkomorzy włodzimierski 1765, marszałek wołyński konfederacji barskiej, s. Józefa stolnika kijowskiego i Domiceli z Czetyrtyńskich (Iwo Leduchowska). W 1760 r. poślubił Zofię z Jełowickich, c. Kazimierza st. hulanicznego i Anny Wilżanki, wdowę po Antonim Młodeckim, podkomorzym nowogrodzkim, Pułaski, dz. cyt., s. 125; Kossakowski, t. 2, s. 287-288; W. Szczygielski, *Olizar (Olizar Wołczkiewicz) Konstanty*, PSB, t. 23, Wrocław 1978, s. 813-815.